

Arch. exs

R. 129

N° 337.

RA 114.

3.

1843.

Peter Pung,

kaewandaja poeg,

ehf

„Kes ikka kardab Jummalat,
kül Jummal tedda arwitab.“

97

Tarto linnas,
trükkitud Paakmanni kullto ja warraga.

1843.

Der Druck ist unter der Bedingung erlaubt, daß die gesetzliche Zahl Exemplare der Censur-Comität abgeliefert werde.

Dorpat, den 19. November 1843.

Censor S a h m e n.

2/26356

4353859

G e s t k ö n n e.

Ma rahwa kâes on rauda ja waske, ka pissut hõbbedat, mõnnikord juhtub pealegi kullatük selle ja teise kätte. Kust neid asjo sadud ja kuida neid silma ette todud, sedda ei tea rahwas siin maal mitte, et meie Ma jõggedest ei leita kuldterrakesi ja laggedal maal polle mäggesi, kust muid nimmetud asjo raiutakse ja sullatatakse. Kui nüüd mõnningane himmustab sest wõra Ma tõõst middagi kuulda, se wõib sest ramatokesest pissut arro sada, kuida sedda tehakse. Uhtlase on ka head õppetust leida hinge heaks.

Nimmetame weel esite, et ei olle iggast mäest leida, mis innimesse südda ennamiste wâga armastab, kulda ja hõbbedat; ei ka mitte, mis teigile allati tarwis lähheb, rauda ja waske. Kuhho suur Jummal sedda lonud ja kust innimesed sedda leidnud, sealt ommeti sedda kätte ei sada muido kui sure tõ ja waewaga. Saggedaste on tarwis süggawad kaewud kaewata ja raiuda Ma sisse, ja kui siis leitud kaskude sees soni, kus on kas rauda, kas waske, kas hõbbedat, kas kulda, kas tinna, kas muid tulle läbbi sullatawaid asjo, siis aetakse kaewandikusi soni mõda kaewo põhjast kõrwale. Misugusi kaewandikusi nimmetame põikkaewuks.

Seddafuggust tööd mäggedes ja Ma al nimmetawad Somerahwas kaewando tööks, sepärast on siis kaewandaja se, kes kaewando tööd teeb, ja kaewand se paik, kus sedda tehakse. Kaewandaja otsib üksnes sullatawat kiwvi, mis kaljo soontest leitakse. Sullataw kiwvi saab Ma peal peneks tautud ja siis sulla paias sullatatud; seal tõuseb põllend kiwvi tuht otsekui waht üllesse ja sedda lastakse issepäinis pealt ärra; agga paia põhja jääb, seddamõda soned on, kas selget rauda, kas waske, kas hõbbedat ja seddafuggust; ja kui se küpsaks sanud, lastakse ka sedda issepäinis wälja.

Agga Ma sees ja kaljude wahhel on ka mitto weesoont, kust hallikad wet sawad. Kui kaewandajad mäggedest weesoont leidwad, siis peawad hooft kandma, et ikka wet saab ärrafadetud, muido kaewud uppuwad ärra, ja innimenne ei sa seal tööd tehtud. Sesugguse wee wasto ehhitawad kaewandajad pumpe ja kausidega rattaid, et wessi saab üllemale tõstetud, kummi sünnib isse põikkaewo mõda wälja lasta. Pumbad ja rattad pannakse käima isse pumba tellide läbbi, mis allati liguwad eddasi ja jälle taggasi se läbbi, et teisel otsal jõggi aiab suurt rattast ümber ja panned tellid liikuma.

Sedda arwasime tarwis ollewad ette tähendada. Müüd allustame omma ramatokesse luggu.

Peter Wung,

kaewandaja poeg,

ehf

Kes ikka kardab Summalat, kül Summal tedda arwitab.

Es sinenne luggeminne.

Waene laps.

Saksa maal on mitto kunningriiki ja wüstri walda. Preisi Ma pealinnast eddela pole, keige Saksa Ma kesk paigas, on Sakseni kunningriik ja Sakseni wüstride wallad, kus danis Lutterus ka ellas. Sakseni kunningriigi lõune pooldseks raiaks on üks piik mägginne makond, mis paiguti on pool neljat tuhat jalga merre wee piinnast kõrgem. Ses mägginnes maas on jo wannast mitto kaewandut, mis ennamiste hõbbedat annab.

Rord olli Summal jälle mürristamist saatanud sinna mägginne maale. Mürristamise pilwe jo olli ülletäinud; päike hakkas ueste paistma ja musta pilwe kohhal seisis kenna wikkeraar. Puud ja põsad ja keik rohhi hülgas otsekui ues illus; keik lomad hakkasid jälle rõmoga liikuma ja linnud, mis enne olid ärrakohkunud, tõstsid

ueste ommad mitmesuggused häled kitusse lugudeks. Igga sauna aknast watasid tallorahwas tännades taewa pole; sest pikne neid ei lönud egga rikkunud nende ellamist.

Agga kaewando kirjotaja, Wing nimmega, olli norrus ja seisis torrisedes omma uritsa peendra ees, sest mõnned arwad jämmedad rahhed ollid kolm temma uritsa taimetest suggu wigga seks lönud. Ei temma mele tulnud, kuida Jummal maad ja lomad ja innimesed olli rõmus tanud; temma uritsa taimed ollid wigga sanud! Omma melepahhaga tahtis temma jo tupp taggasi miinna, agga korraga kulis temma isse kahhsemist. Temma aed olli järso mäe kaldaal; pitki kallast kaswid paksud põsad, ja neist nääud kuuldi kahhsemist. Wing watas üllesse ja näggi et läbbi põsaste keerles ruttuste ja ilka ruttamine üks halli karwa kot orsekohhe temma aeda ja pealegi temma uritsa taimete peale. Ta willetsust, ta tuska kirjotajale! Sure wihhaga pbras temma jo kotti pole, kui korraga kottist tullid Pea ja jallad wälja. Ennego temma diete liggi sanud, olli üks poisike puggenud wälja sest hallist ridest, mis emalt paistis kotti näolinne, ja olli aianud jallale, ja watas kohkund ümberringi.

Hirmsa wihhaga hakkas kirjotaja temma kuklasse ja karjus: „Kes sa olled, häbbemata? Mis sul siin on otsumist?“

Kohkund poisike ei suutnud kohhe wastata; wimaks ütles temma julgeste: „Ma ollen Peter Pung, ja tullen Annamäelt, ja lähhen omma onno jure, kes on se kirjotaja Wing.“

„Woi nenda!“ torrises Wing. „Miks sa koer siis tuled kereldes mäest alla, ja rikkud keit asjad ärra? Eks sa moista illustaste wärrawast sisse tulla?“

Pois kostis: „Ma olin õige tee pealt ärra eäsinud ja siina mäele juhtunud. Et saaksin arro, kuida jõuaksin orgo, astusin ma kalda äre; agga korraga waius Ma mo alt ärra. Range wihma pärrast olin ma omma ride sisse end mäsfinud; sest siis tulli, et ma ei sanud kusti kättega kinnihakkatud, waid keerlesin aina allati, kurni alla sain. Pallun wäga, ärra pange pahhaks!“

„Noh, mis sa siis minnust tahhad?“ küsis Wing.

„Di, käl siis teie ollete mo armas onno isse?“ ütles Peter rõmustelledes. Olli Wing peaga nikkutanud, siis hakkas Peter temma käest kinni, ja ütles: „Terre jummalemmet, mo kallid onnole!“

Wing tundis häbbenedes, et temma digus olleks olnud poisi terretada ja ei mitte odata, kurni pois terretas. Wimaks küsis: „Kuida so eide käsfi käib?“

„Ta on surnud!“ wastas Peter kurwa hälega ja pühkis filmad.

„Kula immet!“ wastas tuim onno. „Kust se käl tulnud? Ommeti ta minnust norem olli.“

„Kaua aega jo olli ta keddumas, et ram löppes ta käest ärra. Allati ka kühhis ta kangeste. Tohter ütles et se pididi tiiskusse haigus ollema, ja et se pididi kopsust ollema, mis ta wälja kühhis. Agga kui kops on keddunud ärra, siis peab surm tullema kätte. Nenda tulli

ka. Temma hinge tõmbamine jäi ikka wae-
walisemaks, et mittokord kippus suur abhastus
ta peale, ja ta pallus siis, et Jummal peastaks
tedda pea ärra. Kord ma luggesin jälle temma
ees lauloramatus, kui temma hakkas ja ütles:
Eaan ma ärrasurnud, siis minne Pranguse,
mo wenna jure. Nägi temmale, kuidas ma
laskinud tedda palluda, et ta Jummalat pär-
rast hallastaks sinno peale. Siis jäi temma
hing temmale kinni; agga pärrast liiskas ta
weel: Peter! Karda ikka Jummalat; te mis
dige on; ärra anna end ei kellegi läbbi Jum-
malast ärrapõrata! Siis langes temma Pea
padja peale ja silmad waiusid kinni. Ma ar-
wasin kui peaks ta maggama ja loen ikka ed-
dasi. Agga ta olli surnud!" Peter nuttis
ikkitades.

Et Wingo melest surm olli kolle ja hirmus
assi, siis ütles ta järso sannago: "Pois, jägo
nõud surnud nimmetamata! — Kas sa siis
tahhad minno jure jada?"

"Jah, tahhan, armas onno!"

"Agga mis siis, kui minna sind ei tarwita?"

"Agga minna tarwitan teie abbi. Olge ikka
ni head!"

"Mis sa küül ehk oskad?"

"Ma oskan luggeda ja ka pisut kirjutada;
ma oskan laskusi, Jesa meie palwet ja teisi
peatükka."

"Säh nõud, tossike! egga ma sedda kula.
Mis tööd sa oskad?"

"Ma oskan lambais kääia ja seus olla, ka
hanni hoida, rosipu leppisid wolistada, paiust
willet tehha."

Kirjotaja rappotas Pead ja ütles: "Polle
mul seddasuggust tarwis! Eks sa oska kerjata?"

Peter jäi laia suga onno filmi wahtima ja
wastas wimaks: "Kerjata? ei! sedda ma ei
oska mitte; agga ma oskan nälga nähha ja
kannatada."

"Woi se siis suur assi on, et nälga kan-
natad?"

"Oi jäh! Mo õnnis eideke ütles mulle: halb
assi se kui lähhed kerjama, agga se on suur
assi kui oskad warro piddada ja nälga kannatada.
Siis wast on lubba kerjamise peale
minna kui muido nälg weaks wargale. Nenda
siis ka kannatasime nälga ja jaggasime ommad
kartuhwlid, et piskasid kinni eit hinge heitis.
Hommi kust ma sain kolm kartuhwlit, lõuneks
wiis ja õhtuks nelli; ja eit ei sõnud nigi paljo.
Sestap siis weel 37 kartuhwlit alles olli, kui
eit olli surnud. Üks hea naabri naene ketis
neid ja ma sõin neist, kinni eit sai maetud.
Siis hakkasin tele seie pole."

"Kas sa siis nenda said kõhto täis?"

"Ei sanud. Agga mul olli koddõ üks wanna
rihma tüf, misga enne ollin omma kõi ramatud
kõkkosiddunud. Et eit ennam ei suutnud kõi
rahha maksta, ja ma sepärrast kül piddin kõi
jama, siis siddusin omma kõhto rihmaga kinni.
Seddawisi nälg ei waewanud mind wäga."

"Mis sa siis tee peal olled sõnud!"

Peter pöbras häbbenedes filmad Ma pole ja
ütles: "Ei middagi!"

Kirjotaja ei tahtnud sedda uskuda, watas
kõrwaste ta filmi ja küsis: "Mis sul siis ses
sures kottis on? Ons se keif so warra?"

„Jah keik!“ — Peeter wöttis kotti lahti ja tõmbas pitkergust küberat wälja. Kübera külles olli lattern kahhe risti pandud wasshagiga, ja selle kõrwas weike kirjo sullewihk. „Waat se on mo õndsa issa kaewando-küber,“ ütles ta, ja rõõm paistis temma filmist. „Sedda ma hoian kunni ma sureks kaswanud ja issegi wõin kanda.“

„Eks siis so emmast jänud muud asja, riet, padjo, tinna ehk wass riisto?“ küsis kirjotaja pool wihhane.

„Polnud sedda paljo“ — kostis Peter — „ja seddagi panni kohhus aukfioni peale hūri rahha ja mattukse kullo maksta.“

Sanna lausumata läks kirjotaja Peetriga tuppa ja kaskis tüdrukut poisile tükki leiba anda. Anti temmale head tükki ja südamelikko tän-noga hakkas temma sõma.

Kirjotaja seisib akna ees ja trummis sõrmet-tega wasto ruto. Kui ta kord pöras Pead ja näggi et Peter kaskis igga pallotest omma silma weega, siis tuskas temma: „Mis se pois ta pirrib jälle? Eks ma õõlnud sulle, ma ei falli nutto.“

„Armas onno! Ma nuttan rõõmo pärrast, sest kaua, kaua aega ma polle leiba suhho sa-nud, ja nüüd se on mul wäga armas ja mag-gus.“

„Sa lorbi lol!“ hüdis Wing ja pöras jälle akna pole.

Peter jäi isse enneses mõttema: Mo kalli eide saarnane polle mo onno mitte. Polle ma weel poolt tundigi temma jures, ja temma on mind pannud koeraks, ja tossiks ja lorbi lolliks.

Kui mo kaddund eit ka wahhest mind haugutas, egga ta mind ommeti ei sõimanud. Kõl onno kaskis mulle head ja suurt tükki leiba anda; agga se olleks mul paljo maggusam, olleks temma pissut lahkem. Oh omma leib paljo armsam wõrast!

Olli Peter sedda isse enneses mõtlemas ja alles omma leiba närrimas, watas ta ka toas ümberringi asjad läbbi. Muido armastab igga kaewandaja seina külles laua peal pidada Piiblit ja lauloramatus. Seddasuggust siin ei olnud, waid selle asemel mitto tubbaka pipo, ja seina külles aina tühjad pildid. Kappil ollid klafist ukсед, agga kappis polnud muud kui wina pöddelid ja õlle kannud ja peekrid. Pea aeg läks temmale iggawaks, sest onno olli uksest wälja läinud ja jätnud Peetrit üksi. Kõgis teggi tüdruk tööd ja ei hotinud poisist ühtegi. Wimaks läks ta siis ka õue ja aeda, kuhho ta kallast möda olli sisse tulnud. Aed olli weel kohhendamata, agga Peter püdis warfi sedda jälle diendada, ni kuida jõudis. Läks se tö temma käes ka hästi kül eddasi. Teibad, mis temma olli ümberlõffkanud, löi temma jälle Ma sisse, ja taggus neid kiwwiga kõrwaste kinni; roikad panni temma paio wiststega kinni. Siis seadis ta uritsa taimed jälle õigeks, ja püdis keik jälhed kautada, mis temma tulles olli jät-nud. Wing kõndis ühhe kaewandajaga emalt möda ja panni rõmoga Peetri tööd tähhele; agga ei ta lausunud sannagi, egga tulnud ka mitte liggemale.

Ollid mehhed tükki maad emale läinud, siis kulis Peter korraga ennese lähhidel: „Plupsti“

— ja se järrel soplemist wee sees. Kui ta nüüd siinna pole watas, kust se hääs tulli, siis näggi ta poolkolmat aastast tüttarlast, kes jo olli är-rauppumas. Seal kohhal olli Ma sisse pandud wee tões, ja siinna sisse laps olli kukkunud. Nuttuste kargas Peter siinna ja tõmbas lapsokest wälja, ennego ta hinge olli heitnud. Poisi tännitamise peale tõtsid kaewando mehhed appi, ja wata, wõras olli lapse isä. Runni temma kirjotajaga räkis, olli laps, ilma et isä sedda tähhele panni, isä käest lõnud lahti, jooksis aia teed möda ümberkaudo ja kukkus koggemata wee tõrde.

Nüüd olli mehhel küllalt teggemist, et saaks lapsokest jälle hinge aidatud; sepärrast polnud temmal paljo aega Peetrit tännada; sellele tõusis sestagi suurt rõmo süddamesse. Egga sedda wõi halwaks panna, egga sedda juhtu ka mitte saggedaste, et wõib teist surma küsist kiskuda. Sepärrast, kes ei tahha suurt rõmo kautada, egga tahha elluks aiaks süddant koormata raske hinge koormaga, se olgo ussin teisele hädda aial appi tõtma, kui ial jõuab. Ei onnogi kütitud Peetrit suggugi, waid läks kaewandaja seltsis aiast wälja, kui sesamma omma lapsokest koiõ kandis. Kül se sünnib mõnnikord, et head tõõd ei sa kidetud; agga se ei pea meid mitte eksitama. Jõse ennesesgi leiab innimenne palka, ja meie armas taewane Jõsa, kes keik näab, tassub sedda ommal aial kätte.

Peter jäi aeda omma tõõd teggema, kunni tüdruk, Kadri nimmi, kutsus tedda õhtust leiba wõtma. Tubba onno istus lauall ja jõi surest kähmust õllut. Noa wagen seisib temma ees ja

temma hakkas sealt seest ennesele taldreko peale wõtma. Kadri tulli ka tuppja ja panni Peetrite kausi täie kedetud kartuhwõid ja leiba ja sola ahjo äre pingile ja istus isse kirjotajaga lauale. Peter jäi weel seisma ja watas onno ja Kadri peale et otas sõma palwet luggemast. Et nemmad jälle sõiwad wahwaste peale, siis arwas temma, kül nemmad on eñne jo palwet teinud, ennego temma olli tuppja jõudnud. Sepärrast astus temma omma kausi ette, panni käd kofko ja ütles waggast süddamest: „Sedda roga õnnista meile Jummal Jõsa, Poeg ja pühha Waim, Amen!“

Kadri naeris täie suga; agga Wing ütles: „Polle meil sedda wisi; pois! sõ omma leiba wait seisest.“

Wagga Peter kohkus ärra. Mis! polnud neil wiisiks täanno tehha? Saggedaste olli temma emma tedda õppetanud: „Kes ial häbbeneb palwet tehhes, se häbbeneb ka Jummalale sõbraks olles.“ Eks keik hea and ei olle Jummalast antud? eks leibgi olle Jummalast? Eks ei pea igga ellaw hing Jõsandat kütma? Oh Jummal, mis suur pat se on! Misuggused mõtted teggid, et se hea roog ei õlnud temma melest polegi ni armas, kui se muido olleks õlnud.

„Kas siis se pois peab hopis meile jama?“ küsis tüdruk wihhase hälega.

„Mis ma kül pean teggema!“ — wastas issand. — Pariks päwaks ikka tahhame katkuda. Te temmale põningi treppi alla õlgedest asfet walmis. Agga kui temma meile õhtegi head ei te, siis aiame tedda warsti minnema.“

Misuggused kõnned, ja pealegi se hää, misga temmast rägiti, ei wõinud waese Peetrile muud kui kurba meelt sata. Olli ta wimaks head sõõd sowinud, et kül ei onno, egga Kadri ei wõtnud sedda tännada, siis läks ta siina pimmeda nürka, kuhho tedda juhhatati. Seal pimmedas lugges temma omma õhto palwet ja mõttes kibbedaste nuttes omma laddunud eide peale, ja selle peale, mis siit sadik temmale olli sündinud. Tulli nüüd temma mele mis tännasel päwal olli sündinud, ja siis ka se, kuidas ta weikest tüttarlast olli peastnud. Ja suur hinge rõõm panni pissarad temma filmist jooksuma, ja inglid jahhutasid temma meelt ja pannid temma filmad kinni, et rahholiste uinus magama.

Teine luggeminne.

Kuida Peter oskab rahwast melitada.

Peetri emma olnud wagga ja mõisilik naene. Kord olli temma nenda rätinud: „Peter, kui sa Jummalaga abbiga ellad wannemaks, kül sa siis ka mõnnikord jõuad tiggeda ja diete pahha rahwa seltsi. Egga taewaski polle allati lahke soja päwa paistes, waid mitto päwa on heitlik ja pahha. Ugga selle pärrast ei pea sa mitte meelt ärraheitma. Ka keige tiggedamat innineft wõid ühhelgi wisil melitada, et ta lähheb lahkeks sinno wasto, ilma et sa wõttad temma patta kombet mõda teha. Sepärrast pead sa katsuma, mil wisil sa neid wõiksid melitada, ja siis tõtta, kuidas sa neid wõiksid tüddinemata ja

rõõmsa auustamisega tenida. Te nenda; kül sa kord weel tännad mind, et sedda sind ollen õppetanud.“

Olli Peter teisel hommikul warra lilles ärranud, kohhe tullid needfammad temma emma sannad temma mele. Wälledaste aias temma ommad rided selga, lugges omma hommiko palwet, ja astus nurgast wälja. Sealsammas juhtus Kadri temma wasto. Laddusa ja südameliko hälega sowis temma tüdrukule head hommikut, et se jo piddi tännama, olgo kül ikka poliko sannaga. Allandlikkult pallus ta siis ennesele piisut wet, kässi ja filmi pesta. Sanna lausumata juhhatas Kadri tedda kae wule, ja pois läks siina.

Nuttuste pöras Peter onnut otsima, et temmalegi püaks teha emma õppetust mõda. Ugga onnut polnud enam koddõ, waid ta olli kae wandusse läinud. Sepärrast otsis ta Kadrit jälle, ja küsis, kas ehk olleks temmale middagi tööd anda. „Ei olle!“ wastas Kadri waljuste. Pois sellegi pärrast ei jänud kahhe wahhele. Tähhele pannija filmaga ta watas ümberkaudo ja leidis pea küllalt tööd. Toas ollid onno muddased sapad, ja ka sapa harri sealsammas. Warsi ta hakkas peale ja puhhastas sapad hoolsaste. Pärrast sedda kandis ta wet kōki, ja lõhtus halgusid parrajaks ja laddus üllesse. Ei Kadri kelanud tedda, sest ta teggi keif koraste. Eüs korjas ta toast keif prüggi ärra, pühkis roistud ja tolmo ärra ja tappis kärbsed, mis waga paljo olli. Jubba Kadri jäi lahke maks temma wasto ja andis temmale kuppatud pima ja leiba surufseks. Olli ta tännoga surust

wõtnud, siis otsis ta aiaist tõõd, siddus kinni, mis olli sidduda, kirkus umbrohto wälja ja puhastas teed kennaks. Sure rõmoga watas temma siis jälle omma tõ peale, mis ta olli teinud.

Eduneks jõudis kirjutaja koio. Olli se jo temma mele järrel, et aed olli puhastatud, siis olli se weel armsam temma melest, et nüüd kårbsed ennam ei tällitanud tedda lõunat piddades egga kelanud parrast sõmist tuffumast. Olli Kadri poisi wirgust ja äggarust issanda wasto kiitnud, siis kulis Peter onnut ütlewad: „Mõh! ommeti teeb pois ka suggu head!“ Anti temmale nüüd ka kartuhwõlõte kõrwa lihha tuffikest. Ommeti mitte lihha tuffi, waid emma õppetusse sanna parrast, küssis ta ueste, mis tõõd temmale peaks arwatama. Onno olli jo walmitamas tuffuma ja näitas haigotades tubbaka pibude peale ja ütles: „Wõtta ja te pibud puhtaks; agga hoia et ükski neist mahha ei tuffu, muido pead sa — —“. Meist wiimsist sannust ei sanud Peter ennam arwo et onno haigotamisega lãksid seggaseks; agga temma hakkas seddamaid tõle.

Wenda ellas ta üks pãaw ja mitto pãawa omma onno maias. Temma emma sanna lãks tõeks. Omma wirgusse ja äggarusse lãbbi olli ta onno ja Kadri melest armsamaks sanud, et nemmad ennam ei tahtnud tedda arraaiada. Mõnnikord kõi piddi ta ka halba ja sõimamist kuulma, agga sellegiparrast jõi temma ifka õhhesugguseks hõlekandjaks. Ja toidusse polest piddi temma ka wãga rahhul ollema. Agga se ei õlnud mitte kõggoni poisi mele järrel, et

tedda ei sanud kõi pandud. Kord wõttis ta julgust ja tãhhendas pissut kolikõimist. Kõi siis kippus onno ta peale! „Polle sul tarwis kõi miinna. Muidogi kullutad sa mind kullalt, egga ma siis ennam wõi igga nõddal sinno parrast kumme koppikat raisata.“ Ei pois ennam julenud kõi kõimist nimmetada.

Kolmas luggemine.

Onno aiab Peetrit arra.

Õhhel õõl sündis, et Peter ei sanud magatud. Olli se, et ta liast olli sõnud, wõi olli se sest õllest, mis onno kõi liast heldussest sel õhtul olli jua annud. Südda õ aial kriuksus koia uks. Kõi se muido sündis saggedaste, sest kirjutaja piddi mittokord, ka õse kaewandusse minnema. Agga sel õõl tulli mitto meest õiete sallaja maiasse; iggaõhhel olli kot seljas ja kirjutaja pallus neid tuppä. Peter kulis, kuida mehhed toas pole hãlega rãksid ja kuida rahha loeti; ja siis lãksid mehhed jälle taggasi, agga tõiha kottidega. Wenda sündis kaks kord selle aia sees, et Peter olli kirjutaja maias. Ka nõggi temma kirjutajat neid temmale todud asjo keldri kandwad; agga keldris ei leidnud temma midagi, et ta kõi teisel pãawal, kõi piddi õllut toma, hãsti watas keik nurgad lãbbi.

Kord jälle aeti Peetrit südda õse unnest õlles. Kõhkund arkas ta ja wata, Kadri seisib temma ees kaks kõrwi kaelpu õtsas, ja kãksis: „Mia rided selga ja tulle kasa!“ Kirjutaja olli

isse ka walmis ja labbidas temma käes. Oues olli alles pimme aeg. Head tükki maad läksid nemmad waiksel ja sallajal wisil eddasi, kunnii jõudsid sure kartuhwli wäljale, kuhho jäid seisma. Kadri wõttis kaelpu olla pealt mahha; Wing kaewas labbidaga kartuhwli pesfad ülles ja tüdruk noppis noppeste kartuhwliid korwi. Ka Peter piddi nenda teggema, et kül suur ahhas-tus olli temma peale tulnud. Gest se olli ar-walik, et se seal ei olnud kirjutaja wälli; egga ta muido olleks sallaja lainud wõtma. Kui nemmad weel parrajaste omma tö kallal ollid, siis kuuldi koera haukuwad ja wargade peale tullewad. Wing wõttis taskust lihha tükki ja heitis sedda koera ette. Olli se sedda head futait sõmas, siis wislas kirjutaja linno paela koera kaela ja kågistas tedda, et ennam ei sa-nud haugutud egga hingatud, waid olli surnud maas. Peetrit wärrisefid keik liikmed, agga keigest süddamest põlgas ta omma onno hõelust. — Pea ollid korwid täis ja Kadri kaelpu otfas. Wing wõttis linnopaela koera kaelast lahti, ja sure ruttoga tõtsid keik koio pole. Mi pea kui nemmad ollid koio sanud, ütles Wing: „Wata, Peter, üksnes sinno pärrast olleme meie sedda tööd teinud. Sa sõöksid meid purri puhmaks laggedaks, kui meie ei nõuaks rikka tallomeestest pissut jätkuks. Ma lodan, et sa wõttad hästi tännolik olla, et sinno pärrast pea-aego olleksime suurt hädda omma kaela wedda-nud.“

Jällistus kippus Peetri peale, et ta piddi warga leiba sõma. Ja kui Kadri temmale andis neid kartuhwliid süa, siis olli temma kure

kui Finni kistud, ja essimest korda jättis ta poled sõmata. Agga kes teab, aega möda kül olleks sefuggune kurja põlgamine temmast kaddunud ärra; sest pea õppib innimenne ka kurjagi. Jummalat armo seadmisses järrele ommeti piddi se kiusatus warmalt ärralõppema.

Ei mitte kaua aega pärrast sedda olli kirjo-taja sündimisse pääw, mis temma wõttis omma wisi järrel piddada, et ta sõi paljo ja hästi maia roga, pradi ja koki ja muud seddasuggust, ja jõi jodawat wina. Ka Peetrite anti prae tük-kifest. Olli Wing pärrast lõunat hästi puh-hanud, siis aias temma keige parremad rided selga mäekõrtsist seltsi otsida. Nenda tahtis temma omma sündimisse päwa piddada, agga et ta peaks Jummalat tännama, sedda ei tul-nud temma mele.“

Sai Wing parrajaste ärralainud, siis hüdus Kadri lõbbusa hälega Peetrit, andis temmale kogi tükkifest ja pissut jodawat wina ja ütles: „Minno omma jäust ollen ma sedda sulle hoid-nud. Agga nüüd pead sa ka minno mele jär-rele teggema. Kül sa tead sedda sauna urtsifest Riwwijõe küllas, külla wärrawas essimenne pahhemat kät, seal kus paljo kõrwitsat kaswab. Jo sa näggid mind mittokord sinna minnewad. Säh, wõtta se rättik ja wi sinna! Kula siis Rimbo Mikko järrele, ja rägi: sedda sadab Wingo Kadri. Agga kaäna hoolt, et onno sedda ei nä. Kül se ifka jo leidis seltsi mäe-kõrtsist, siiski wõid temma pärrast silmad pid-dada lahti.“

Waene Peter kohkus wäga ärra, kui ta neid sanno kulis; ommeti ei jullenud temma

wastopäina. Wärrisedes wöttis ta kofko sõlmitud rättikut kätte ja hakkas tele. Kurjateggia kombel wahtis ta allati parrema ja pahhema kääle, kas kirjotajat piddi ollema nähha, ja siiski korraga juhtus temma wasto, kui mää kånust keräs pahhema pole. Polnud Wing mäefõrtest seltse leidnud ja tõttis tuskane Riwiijõele kõrtsi, kas sealt ehk leiaks. Nüüd ta panni sedda wäga immeks, et ta Peetrit näggi enneses ees seiswad ärrakõhkund ja wabbisewad.

„Kuhho sa lähhed?“ küsis ta tedda waljo hälega.

„Ki — Ki — Riwiijõele“ — mõkkitas Peter.

„Mikspärrast? Mis sul seal asja?“

„Pean — tahhan — piddin — tahtsin —“

„Noh! mis sa siis piddid ja tahtsid? eks sa ei rāgi warsti! Miks siis pead teist kät selja tagga? Näita kätte, sa herrits.“ Nenda tõrreles Wing, ja Peter piddi rättikut, ja mis sees olli, onno kätte andma. Olli se lahti kistud, näggi temma head tükki pradi, ja kofi, ka pöddelit jodawat wina. Warsti hakkas ta Peetrit peksuma, ja karjus: „Sa pörgo tük! Nendap sa tännad mind, et warrastad mo warra?“ ja paukus ifka peale.

„Egga ma tahtnud warrastada“ — wastas Peeter ifkitades. „Ma piddin sedda Riwiijõele wima, esimesse sauna pahhemat kät. Ei ma teadnud üsragi mis seal sees olli.“

„Säh nüüd, sa Kurjateggia! Miks sa siis piüüdsid sedda ärrapeita, kui se ei olnud warga warra?“

„Kadri käsks, et nenda piddin teggema.“

„Oh se kurradi maddo! Kõl ma mälletan sedda temmale! — Agga polleks sa walmis olnud minno warra ärrakandma, egga temma siis ka polleks warrastanud. Sinna ifka se Kurjateggia olled. Kas si mo silma eest ärra ja ärra tulle ennam mo ette, muido ma pekstan sulle keik luudkondid purruks. Kas ma kõi peaksin ommas maias warga käsawatama?“ — Siis andis ta poisile weel head lopsu ja lükkas jallaga tedda minnema.

Ribbeda nuttoga pöras pois minnema, ja ei teadnud kuhho piddi pörama. Olli ta küllalt nutnud, siis hakkas ta isse enneses mõtlema: „Imme luggu kõi! Onno on isse warrastanud, ja ommeti wihestab ta kurjal kombel, kui temma käest warrastatakse. Kas se kõi peaks keige kurjade wiis nenda ollema? Minna kõi arwan, mis nemmad ei tahhaks, et neile ei peaks tehtama, sedda ei tohiks nemmad teistelegi tehha. Oi, oi! Wimaks olleksin minnagi sedda õppinud ja wargaks jänud; agga wargad ei pea mitte Jummalat riki pärrima. Sepärrast on se kõi wäga hea, et ma ei tohhi ennam onno maiasse minna. Tubba ollen, parrako, palwe teggemist poolkaudo unnustanud; kirrikusse ei antud lubba minna ja ei ka mitte kõlgi. Mis ots kõi olleks se peale tulnud kätte? Oh, mo kallid eideke! teaksid sinna mis luggu minnoga on wõra rahwa kesks! Kas sa kõi watad kõrgest taewast minno peale?“

Ueste hakkas temma jälle nutma ja ifkitama. Misga piddi ta nüüd omma Pead toitmata? kuhho nüüd piddi jäma? Oh, eks jo olnud aeg jõudnud kätte, et piddi kerjamisse peale heitma?

Agga se olli temma melest wäga hirmus assi; temma kaddunud emma olli sedda kōrwaste kelanud ja sellepärast wōttis pois ennesele nõuks ni kaua näga kannatada, kui ial jõuab. Nenda eddasi astudes, tulletas ta jälle onno maia omma mele ja südda läks temmale kurwaks, et mis ainus wannematte pärRANDUS temmal olli, omma isä kaewando kōbbarat sinna piddi jätma. Silma pilk pōras ta taggasi. Wōtko kōl onno jälle peksta; — omma kōbbarat ommeti piddi ta kätte sama. Kawwalaste piras ta ümber maia ja warrites, et saaks Kadriga üksi kōkko. Korraga kulis ta waljuste neid purelewad ja wihhaga wiskas kirjotaja ukse lukko, et mäed kollasid ja hirmsa ähwardamisega läks ta kotto ärra. Peter otas pōsa tagga, kunni onno olli ärralainud, siis tulli maiasse. Mitto sadda sōimo sanna puistas Kadri temma selga ja hopa pealegi! Ei pois pannud sedda mißski, waid otsis omma kōbbarat. Olli temma kōbbarat leidnud, siis lūkkas tüdruk tedda uksest wälja, ja wiskas temma järrele se wanna halli ride tükki, mis ta olli kasa tonud.

„Wata jälle immet,“ ütles Peter. „Se on nüüd ükspäinis Kadri sü, et ma pean minnema hulkuma; agga ei temmal olle meel halle minno hädda pärrest, ei temma püa mind jahhutada, ei temma kosta minno eest, waid loeb mulle süüks, kui olleksin minna temmale waewa teinud. Nenda Adam lūkkas omma patto süüd Ewa peale, Ewa jälle maos peale. Agga mißpärrest onno ei aianud Kadrit ärra, kellel ommeti paljo ennem süüd on, kui minnul?“

Peter ei teadnud mitte, kuida kirjotaja jo piddi Kadriga leppima, kes muudo temmale pea olleks wōinud paljo kahjo tehha, kui ta olleks ülles annud, mis Wing temma teades ja nähhes olli lūllekohhut teinud. Nenda peab üks hōel allati teist kartma ja pealegi temmaga leppima.

Neljas luggeminne.

Seateggemist tasfutakse kätte.

Keige selle aia sees, et Peter onno jures olli olnud, polnud temmale lubba antud emale miina kui Kirowijele. Ei sallinud kirjotaja ka mitte, et ta olleks teiste lastega sõbrust teinud. Sellepärast ei teadnud temma ka sel hädda aial mitte, kuhho piddi pōrama. Jkka eddasi miines jõudis ta hopis wōra paika. Agga wata, üks isse ehitus paistis korraga temma silmi, ja teggi et ta wähhüks aiaks unustas omma hädda. Pōigiti ülle laia orro olli sild tehtad ja se likus! Agga polnud se sild, waid pumba tellid. Jsse müride peale ollid allus-palgid pandud ja nende peale ehitatud pu piidrad, mis issegi pealt piddi ollid pitkiti ja pōigiti teine teisega koos seismas, ja jooksid rattaste ehk trullide peal. Need likusid üks allati ja wennisid pea kaks kolm künart ühhe otsa pole, pea jälle teise pole, ja kumysid ja kriuksusid ühtepuhko, et kōl rattad ollid hästi tõrwaga wōitud. Kummasgi tellide otsas olli torni wiisi maiakenne, ja kummasgi tornis rippus kel. Kust otast tellid pōrasid jälle taggasi likuma, sealt hūdis kel. Peter istus nüüd ühhe

mäe peale mahha ja wahtis ühtepuhko likuwatte tellide peale ja kulis kui kel hüdus pealtpidi, kui teine hüdus altpidid. Sesamma ühhesugune ja määratud ühhetasfane kella hüüdmimine, se allalimne tellide künominne ja kriuksominne on kül mu rahwa melest iggawaks ehk ka kolledakski minnemas, agga Peetrit se woivotas unnessse. Pääw olli loja lainud ja karjatsed mäggede peal puhhusid weiksed kolkko, ja weiksed rõktsid koiu miines, ja wahhele kuuldi krappide kollinat. Wimaks jäi keik ümberringi waitseks ja et Peter sel päwal paljo olli nutnud, siis ei siutnud temma ennam filmad lahti piddada; temma filmad waiusid finni ja uinus raskest mägama. Kui ta jälle ärkas ülles, siis olli järsko pimme õ. Süggisene tuul panni puud kobbisema; kibbe kül m hakkas temma peale, et ta jällistas ja wingus: au! au! Korraga hakkas kegi temma lähhidel liikuma. Peter ei teadnud abhastusfes, mis ta pidid teggema, kui ta läbbi pimmedusfe tundis keddagi ennese pole tullerwad.

„Kes siin on?“ hüdus üks jamma hālega mees.

„Minna se ollen!“ kostis Peter wabbisedes.

„Kes se minna siis on?“

„Peeter Pung, — kedda ka nimmetatud Wingo Peetrik.“

„Mis? Olled sa se poisike, kes kirjotaja maias ellab?“

„Ellas — peate üttema!“ — wastas Peter kurwa hālega.

„Kust sa ommeti seie tulnud ja pealegi õ aial? Olled sa õige tee pealt ärra ekfinud, woi olled sa ärrakarranud?“

Peter rākis keik selgeste ülles kuida ta siina olli sanud. Kaewandaja, — sest sesuggune se olli, kes tedda olli leidnud, — kaewandaja panni poisi jutto tåhhele ja uiutas mõnniford kuuldes. Wimaks ütles temma: Roh! selle peale ei wõi paljo lausuda. Agga kül m waewab sind; tulle siis, ma wõttan sind omma sauna. Sedda tehhes kül wean kirjotajat omma kaela, agga mis siina wõib parrata. Sa tõmbasid mo weikest Lottakest weest wālja, ja armastust peab armastusfega tassutama. Et tulle siis, mo Peetrike!“

Sure rōmoga lāks ta teise järrele, Fanni jõudsid selle sauna ukse ette, mis olli tellide ühhe torni liggi. Kaewandaja, Rappar nimmi, teggi ust lahti ja astus Peetriga sisse, kes wāga rõõmsaks sai soja pārrast. Pea olli õgedest asse ahjo dārde walmistatud, ja kui Peter olli omma uut perremeest tannanud ja pitkali mahha heitnud, siis mees lāks ruttuste jälle õue.

Rappar olli waene mees ja fue lapse toitja. Kaewando kaewust sisse miines olli temma kuffunud ja sest kuffumisest jäi temma üks kāsfi kangeks, et ta ennam ei sanud kaewandaja pārristõõd tehtud. Agga kaewando wallitus hallastas temma ja temma fue lapse peale, ja seadis tedda tellide wahhiks. Wahhi kobbus olli se järrele wadata, et tellid liikusid üks allati. Tellide läbbi pandi pumbad kāima, ja pumbad tõstwad maallust wet kaewudest üllesse. Agga kui tellid jāwad seisma, siis on karta, et tõmehhed uppuwad Ma alla wette ärra. Olli süiski ford middagi tellide külles katki lainud,

ehk muido tellid jänud seisma, siis piddi wah
warmalt jooksuma järffkaewule ja seal suurt
kella löma, et tömehhed ruttaksid wälja. Kap-
pari ammet olli sedda raskem, sest et ta kahhe
wahhi tödd ennese peale olli wötnud, et saaks
ennesele ja omma kue lapsese ennam ellamist,
sest ühhe wahhimehhe palk olli liig kassin.
Agga lapsed aitasid tedda ka sesamma raske
ammeti üllespidada. Ose olli isfa järrele
watamas, ja päwal ollid lapsed korrastikko isfa
assemel. Laste emma jo puhkas ammogi Ma
mullas.

Teisel hommikul tulli Toro, Rappari wan-
nem tüttar, kambristi wälja, et panneks wet
tullele leent keta, ja immetelles kui ta wöraft
poisi näggi ahjo äres. Ka teised lapsed keif
watasid laia filmadega Peetri peale, kes lapse
wisil jäi häbbenema. Waat seal astus isfa
tuppa.

„Kuulge lapsed!“ hakkas temma, — „minna
ollen teile weel üht wenda kasa tonud. Se on
sesamma hea pois, kes meie Lottakest tömbas
kirjotaja wee törrest, ja se tahhab nüüd meile
jāda. Ku iggakuks teie seast söbb kaks lussika
tāit leent wāhhema ja ühhe kartuhwli, kül siis
temmagi kōht tāis saab. Ja ma arwan ikka,
et meie Lottake on sedda wāart. Olleks ta
nūüd meie silma ees surnud, külmi ja kange
otsekui möldri Kaiso, kes weski tamme päise
olli uppunud, eks teie siis ei annaks hea melega
iggapāaw weel ennam kui ühhe kartuhwli, et
ta wōifs ellusse jāda? Kül ikka! — Jah! nenda
tahhame möelda ja armsa Peetrile ka süa anda.
Kus seitse omma kōhho tāie leidwad, kül seatt

ka kahheksas leiab omma. Sel aastal Jum-
mal önnistanud wiljokest ja kartuhwliid on roh-
keste kaswanud. Kül Jummal aitab ikka! Kas
ollete jo harritud ja pestud?”

„Jah, olleme!“ hüüdsid lapsed ja weike
Lotta näitas omma käekesed ja palged, sest
ödde olli tedda pesnud.

„Noh! se on hea,“ ütles Rappari, „Tulge
siis ja tännagem Issandat, kes ueste meie ello
päwad on jātkanud ja roga meile walmistanud.“

Lapsed korjasid söma laua ümber kōkko, isfa
wōttis kōbbara peast ja ütles: „Tānnage Is-
sandat, sest Temma on hea, ja Temma heldus
kestab iggaweste. Amen!“

Ollid nemmad rōmoga leiwast kedetud leent
ja kartuhwliid sönud, siis küsis isfa: „Kes
tānna lähheb wahhile ja watab Lotta järrele?“

„Minna!“ kostis Jagop.

„Kes murretsseb roga ja kütti rago?“

„Minna!“ wastas Erino löbbusaste.

„Waat nenda on hea. Teie kolm lähhete
Peetriga kōli. Sinna, Toro, wi koolmeistri
issandale paljo terwiksid et ma kāsfinud tedda
palluda, selle waese poisi peale hallastada ja
tedda ka kōli wasto wōtta. Agga mis ma pea
olleksin unnustanud! Peter, tahhaksid sa ka kōli
miinna?“

„Oi jāh, teigest sūddamest tahhaksin!“
wastas temma.

„Noh, se on mo mele järrel. Agga ei ma
jōua omma laste eest, sadik siis sinno eest kōli
rahha maksta. Meie koolmeistriil polle ka mitte
suurt ellamist; agga et temma on wagga mees,
siis ta aitab waesi nenda, et kes ei jōua kōli

rahha maksta, se teeb temmale tööd. Temmal on kaunis suur aed ja piisut põllomaad, ja seal tarvitab temma töliisi. Tahhad sa õppetust sada, siis pead sa ka tööd teggema. Kas tahhad nenda?"

"Hea melega ja teigest süddamest!" vastas Peter.

"Et asfi selge, siis walmistage Jummal nimmet te!"

Koli piddamine hakkas hommiko kello ühheksa ja lastel kullus peaaego tunni aeg ärra koli minnes, siis kül piddid ruttama. Toro tõi weel kedetud kartuhwliid ja jaggas teigile neljale koli minnijatele ühhewõrra. Issa andis pealegi iggaühhele leirwa tükki ja ütles Peetri wasto; "Need kartuhwliid ja se leib on so lõuna toit; sepärast hoia neid seinni."

Lapsed läksid koli ja issa heitis puhkama. Jagop läks tellid wahtima ja Trino walmistas metsast kuiwe rago otsima.

Wies luggeminne.

Tõõst tõuseb rõno ja terwist.

Koolmeister, kes olli wäga lahke mees, wõttis heldeste neid sannumid kuulda, mis Toro omma issa poolt tõi, pöras Peetri pole ja ütles: "Andko Jummal õnne! Üks abbilinne rohkemaks."

— Siis andis ta temmale kät, maenitšes tedda issa kumbel ilka Jummal kartust ja wagga duff tagganduda ja maenitšes ka ühtlase teised lapsed armastusšes uut sõbra piddada. Se järrel

hakkas koli õppetus lauloga ja palwega. Müüd kulas koolmeister laste käest mõnni sanna Jum mala ollemisšest ja temma pühha tahtmisšest, ja mis meie kõhhus on tehha, et olleksime Temma mele pärälisšed. Siis panni ta lapsed rama tust luggema, ja rähkendama ja kirjotama. Se olli keik wäga Peetri mele järrel. Koolmeister andis temmale ka kirowist lauakest kirjotamis šeks ja kirowist kirjotamisše pulka, peale sedda ka luggemisše ja kirjotamisše ramatud, ommeti mitte muido kui laenuks, kuni omma tõga jõuab ommaks lunnastada. Kello kaheteistkümmne aial lõppetati koli piddamist. Kes koli rahha maksid, läksid koi; teised lapsed jäid sinna ja sõid sure isšoga kartuhwliid ja leiba. Kello ühheni olli lubba mängida ja joosta. Agga kui olli wihmane ilm, siis kästi neid kirowist lauakesse peale malida: kas honet, kas kaewo, kas äkked. Iggamees püdis hästi selgeste ja truište tehha, mis olli kästud; agga kes teige parreminne olli teinud, se sai kitust. Kello ühhega hakkasid lapsed kästud tõle. Tütartarlapsed läksid weikeste forwidega maanteelt sõnnikut korjama; poisid noppisid põllult kirowa ärra ja searöödi juri. Tüdrukud murdsid kapšta lehta, wõtsid kartuhwliid maast, poetasid ubbe ja herneid. Weel korjati metsast pöško ja kanti latto; ja männe ja kuse kääbisid kättiks ja tamme torrusid siggadele; ka anti pu õuno korida ja lõhki leigata kuiwatamisšeks. Koolmeister pidid pärärrast lõunat weel teisi lapsi õppetama ja ei wõinud siis mitte iggakord laste järrele wadata; agga temma assemel watas ta naene ja lapsed armastasid ja auustasid tedda kui koolmeistri

ennast. Kello nelja aial wast jõudis ta tulla omma nori tõlissi watama. „Ennäh! Täanna ollete koggoni wirgad olnud. Kõl teie tahtsite ue selfimehhele näidata mis saggused tõteggijad, ollete. Noh, ma tännan teid, ja tahhan püda sedda teile jälle tassuda.

„Kule Peter,“ ütles tassase hälega temma kõrwa üks terrane poisike, „kas sa tead jo mis tassuminne se on? Koolmeistri issand juttustab meile kenna jutto. Waat se on rõõm, ja on armsam kui pulma kogid. Ollud sa kogid nelanud alla, ei sa siis ei maitse sest ennast ühtegi; agga juttud saatwad weel mitto aastat rõõm. Müüd panne hästi tähhele!“

Nenda ka tulli. Ollid lapsed tõ riisto kocko korjanud, siis koggusid ueste koli tuppä koolmeistri ümber, kes issegi ei odanud, et tedda piddi paljo pallutama, waid hakkas:

„Kord jo nimmetasin teile, et Itali maal on üks õige suur lin, Roma lin, ja et temma wallitsejat hütakse Paawstiks, ja se on Kattoligi usso rahwa üllem piiskop. Wannal aial olli Roma linna üks wäga kõrge sammas ülles ehhitatud ja se olli ühhest tükist ja kaljust raiutud. Pärast olli Ma wärrisemist tulnud, sammas tanges mahha ja jäi sinna prüggi ja risso alla. Üks Paawst kahhatse wäga, et sesuggune kenna tõ piddi sinna jäma, kus ükski sedda illo ei wõinud nähha, ja olleks hea melega suurt rahha maksnud, et saaks samba jälle omma allusse peale püsti. Agga ükski ei teadnud, kuidä sedda tehha, sest sammas olli liggi 70 künart pikk ja wagis peale 70 tuhhat leiskat. Kuidas sedda suurt ja hirmus ränka asja piddi

tõstetama? Wimaaks ommeti tulli üks poumeister, kes lubbas sammast püsti aiada, kui temmale seks keik tarwilist asjo ja abbi peaks antama. Kõl rõmustas Paawst sedda kuuldes, süski löi temma esite weel kartma. Kui mehhe nõu ei peaks korda minnema, waid pole wahhe pealt langeks sammas ueste mahha, mitto sadä inimest ja mitto maia siis wõib purruks jäda, kartis temma. Agga poumeister panni omma Pead pandiks ja nenda hakkati tõle. Müüd murretseti palka, sedda paksemad neid olli leida; tõuisid, sedda jämmedamad neid olli sada, ja mitto uut wisi tehtud massinat; hãrgi aeti kocko saande-kauya ja mitto tuhhat innimest olli walmis weddama. Umberringi seisis arwamata rahwa hull sedda luggu wadata, ka Paawst isse ja keik rigi wannemad. Et tõmehhi ei saaks seggatud, siis ahwardati tedda surmata, kes sanna lausuks, ehk muido tulli teeks. Passunattega anti tõmeestele märki, millal piddid weddama, millal jälle seisma jäma. Sure laia turro peal on keik ni wait, kui furno hauas. Korräga hüab passun, ja tõ hakkab. Massinat kãiwad, tõuid wenniwad pingule ja palgid fiunuwad ja waibuwad hirmsa koorma al, otsekui witsa ra-ud. Sammas isse kahhewõrra kõrgem meie kirriko tornist, tõuseb pitkamissi agga süski hõlpsaste. Müüd pudub agga waksa laiust et sammas seisaks püsti — ei tõuid anna emale! Kõl innimesed weddasid ello poolt, kül peksti weiksed, — sammas ei ligu suggugi! Waat poumesitrit jälle teine nõu. Tä kãskis ruttuste tua wirtsusi ja hästi wet wirtsutada tõuide peale; pea need wirtsusid paksemaks ja wennisid

lühhemaks, — ja sammas seisib otsekohhe. Agga weel olli tarwis sammast allusjalla peale tõsta ja se olli 18 lünart kõrge. Ka se tõ sündis parrajaste et sammast tõsteti ühhe küündra ossa kõrgemale ülle temma allusjalla ja tõmmati keft temma kōhta et agga mahha lasta paigale. Siis kasti tõmehhi miina allusjalla otsa, keif kiowi prüggi ärra pühkima, et sammas leiaks ühhetassast asfet. Urwage isse mis suur kartus rahwal seal pidi ollema kõbhuli romades rippuwa samba al. Kõl nende südda pekssis sees ja kassi wärrises! Kõl tõtsid ello poolt ruttuste peafeda alt ärra! Sest, kui üks tõu rābbenes — üks palk kārrieses — ehk tõmehhed warusid — pihhuks ja purruks ollefsid waesed lainud. Waid Jummal aitas! Keif sündis korraste ja sammas seisab tännapāwani.”

Laste filmist nähti selgeste, kuida nemmadgi essite lõid kartma, agga nüüd hingasid jälle lahkeste ja watasid teine teise peale.

„Ka teie Pea kohhal rippub sesuggune sammas, lapsed!” hüdis foolmeister, otsego ollefs temma täis kartust. „Kummardage!”

Lapsed kummardasid ka, et kōl naerdes ja watasid üllesse. Ei olnud sammast nāhha, waid ükspäinis suitfust mustaks lainud kolitoa laggi.

„Ärge naerge mitte!” lissas foolmeister. „Tõeste, meie Pea kohhal on arwamata rāngad sambad. Neid ei pea tõuid, egga palgid egga massinad, ja sellepārrast peaksite weel ennam kartma.”

Ei lapsed tahtnud uskuda, waid naerotellesid ikka weel.

„Eks teie ei mõista, mis ma tähendan?” Meie Pea kohhal seiswad päike, ja ku ja taewa tähtede otsata hulk, ja need on tuhhatford tuhhatford tuhhatford rāngemad kui keif mailma sambad, ja kiwwid, kui keif se Ma issegi. Mis neid kelab meie peale langemast? Ei meie nä mis neid kannab üllewal, ja siiski watame kartmata ja rõmoga taewa ja temma tähtede pole. Se keige wāhhem neist, langeks ta meie peale, lõõks meid sutumaks purruks. Ja kui päikesest murreneks, meie silma arro järrele, pāhkle surune tähhekenne meie Ma peale, se ollefs kōl tuhhatford surem meie maast, ja mattaks meid wõimato sure mae alla. Et kōl iggapāaw sedda ollefs karta, miikspārrast meie siiski julged olleme? Sepārrast, et meie teame: Issand Jummal kannab omma keigewāggewa ma kāega päikest, kuud ja tähhed! Sest wõttem Sedda auustada ja kita iggaweste!”

Süddamest rõmustud pōrās Peter kōio pole. Teed kāies nāggi ta selge taewa lautusfes tähte tähhe kõrwas sirrawat, ja watas nende peale hopis teise mõttega, kui enne olli jõudnud. Issearranis tānnas temma Jummalat, kes jo mitto tuhhat aastat kelanud tähte Ma peale langemast.

Tānnoga wōttis ta õhtust leiba, tānnades ta heitis maggama ja maggas rahholiste; sest ta olli tõõd teinud ja kurjast hoidnud emale.

Kues luggeminne.

Tühhi häbbi.

Mõnne pāwa pārrast tulli Peetri kord pumba

tellid wahtida. Rappar maenitfes tedda esmalt, kuida ta omma ammetit piddi üllespiddama. „Suur assi se on, mis sinno holeks ustakse. Kui sa ei panne hästi tähhele, ja tellid jäwad seisma, siis peaksin minna tenistusfest lahti sama, mo laste leib olleks otfas, ja pealegi mitto innimest leiaks sinno holetusse läbbi surma. Mis sa ial omma peale wöttad, sedda täida ka truieste. Ärra anna ennast ei ühhegi asja läbbi ekfitada; ei ükski himmo assi, ei ükski hirmo assi, egga ükski kurri innimenne ei pea sind fest ärra arwatellega egga fest ärraaiama, mis so kohhus on täita.“

Peeter tootas kõrwaste selle jure jäda, mis ta omma peale olli wötnud ja teggi omma tootust täis. Äriwa allati wahtis ta tellide peale, kas weel lifusid, ja allati kulas, kas kellad löiwad seatud mära järrel. Nenda teggi ta pääw otsa.

Zeisel päwal tulli pühhapääw kätte, ja Toro piddi koiu jäma, agga Peter lubbas temma asfemele jäda.

„Miks nenda?“ küsis isä.“ Eks sa ei tahhaks meiega kirriko miinna?“

„Sure rõmoga kül lähheksin teiega“ wastas Peter, „sest ammogi jo iggatsesin furd jälle kirriko miinna, kuhho onno jurest ma ialgi ei tohtinud. Agga kui ma eile tellid wahtides lifusin eddasi ja taggasi, siis furd tõukasin wallufaste pahhema jallaga wasto kiwwi, et kinga nahk käärises lõhki. Nüüd warwad paistwad wälja; egga ma nenda ommeti ei wõi kirriko miinna?“

„Eks sa siis ei wöttaks palja jallo miinna?“ küsis Rappar.

„Ei mitte! Ma häbbenen. Se olleks mul häbbiks!“ ütles Peter.

„Sunnaeile ommeti läksid palja jallo koli?“

„Jah läksin. Agga fool ei olle mitte kirrif. Siinna miinnes ehhitab end iggamees Jummalu auuks, ni kui ial jõuab.“

„Tõssi kül, ni kui ial jõuab“, kostis Rappar. „Egga sa nüüd pareminne end ei sa ehhitatud, kui palja jallo miinnes; sepärrast wõiksid sa itka meiega tulla. Ommeti ei tahha ma sind mitte sundida. Pärast sa ei wöttaks Jummalu fanna diete tähhele päinna, et sa palja jallo olled, ja fest tulleks sulle suur pat. Ollleksid sa enne minne omma hädda kaewanud, kül ma siis olleksin so kinga kohhendanud. Nüüd seks ennem polle aega.“

Isä läks omma lastega kirriko, ja Peter jälle tellid wahtima.

Zeisel hommikul ollid lapsed koli koggonud ja foolmeister ütles: „Peter, sind eile ei olnud kirrifus nähha?“

„Mul polnud kingi jalga päinna,“ rääkis Peter.

„Jubba ma tean feif“, wastas foolmeister, „sest isä juttustas mulle sedda. Sul olli häbbi palja jallo tulla. Et ütles ommeti, kas sa häbbenesid Jummalat wõi innimesi?“

Peter jäi pisfut mõtlema ja ütles wimaks: „Pühha Jummalat!“

„Kül itka!“ ütles foolmeister. „Muido olleks sul ka häbbi palja jallo koli tulla. Agga kas sa tead ka, kes teggi so jallad?“

„Suur Jummal!“

„Dige kúl! Sa nüüd habbenesid sest, mis Jummal on teinud ja mis keddagi ei pahhanda. Kas se ka peaks dige ollema? Kas innimenne habbeneb heast woi kurjast tööst? Woi arwad sa kinsseppa tööd parremaks sure Jummalat tööst? Ärra sa sedda te! Innimesse jalg on paljo kennam kingast, ja Jummalat tö üllem innimesse tööst. Kui pea paksudgi tallad ärra kulluwad; agga sedda ennam sa palja jallo kaid, sedda köwwemaks ja tuggewamaks so jallad lähewad ja kestawad immelikkult. Et wata, Peter! mo toa ukse inged ehk saggarad ollid hästi kindlad seppast tehtud. Allalisest käimisest on nemmad hopis ärrakullunud, et kúl pollegi kaua aega, kui neid tehti. So kää ja jalla luud on liikmete kohhal ka saggaratte, ja pealegi palja nahk saggarattega teine teise külles koos; agga ei need kullu ärra, ehk sa kúl mitto tuhhatford päwas neid ligutad. Keige parremad terraksest tehtud saggarad ei jookseks seddawisi mitte aastagi päwad. Ja paljo tuggewam weel on innimesse südda. Igga minuti aegus end weab südda 60 ford kofko ja lööb jälle lahti. Ühhe tunni aegus se teeb 3600 ford; ja nore lapse sees, kelle liikmed alles örnemad on, ligub südda 7200 ford igga tunni aiaga. Sepärrast ligub lapse südda ühhe päwaga 172800 ford (sadda seitsekümmend kaks tuhhat ja kahheksa sadda ford). Ärra nüüd ülles mitto ford nenda ligub innimesse südda, kes 70 aastat wannaks ellanud!

Südda polle muud kui murre lihha, ja siiski kestab ta sedda suurt tööd tehhes ja ei puhka ei päwal egga õsegi. Eks se olle imme-

linne? Eks olle keik wägga hea, mis Jummal on tonud? Sepärrast ärra habbene mitte omma palja jallo, sest se on tühi häbbi!”

Peter jäi nüüd omma rummalust kahhatsema ja pallus süddamest Jummalast andeks.

Agga koolmeister juttustas weel Jummalat immeteggudest ja ütles: „Innimesse süddamest jookseb werri läbbi. Kui südda ligub, siis werri ligub soontest läbbi ja toidab keik liikmed. Ma tarwitab wet, ja wespi korjab merde kofko. Kuidas jõuab wespi merrest siina male, mis mitto sadda pennikoormat merrest ärra on! Kuidas tõuseb wespi kõrgesse mäed ja puud kasta? Pange nüüd tähhele. Suur Jummal panneb päikest paistma Ma ja merre peale. Päwa soja läbbi saab otsata hulk wet auruks; aur on ni ärraselletatud, et meie sedda ennamiste omma silmadega ei wõi nähha, ja kerkib üllesse hopis selge, sest sool ja wihha ja mudda jääb keik merresse ehk Ma peale. Misuggusest aurust tulleb uddo, tullewad pilwed, ja tuled aiawad pilwed kuhho Jummal käsib, kas liggi male, kas kaugele. Ühhes pilwes on mittoford mitto tuhhat toowri täit wet. Wolaks se korraga mahha, kúl se rikkuks ei mitte üks päinis taimed ja wähemad ellajad, waid ka puud ja innimesed ja maiad ja mis Ma peal on. Sedda keeldata Jummal surest armust otsego suurt sõla seadnud taewa lautusesse, et sured weepilwed ei lange muido kui tibba hawal Ma peale. Sest kidab Job Jummalat, kes wet kofkoseub omma pilwede sisse, ja ei lähhe ükski pilw lõhki nende al (Job. 26, 8.) Agga kuhho Jummal annud wihma, seal kestab wespi maad,

ja Ma imneb wet sisse ja mäggedest läbbi immetses wessi ja walgub funni selge hallika wessit tõuseb allapiddi jälle maast ülles ja saab soneks. Soned jookswad kofko jöggedeks ja sureks jöggedeks, need andwad innimestele wet: juu, ja pesta, ja keta; need aiawad weskid ja kandwad pata ja langewad merde taggasi, et saaks sedda tassutud, mis päike pannud kerki ma ülles ja tõusma pistwedesse. Polleks sedda seadust Jummalast tehtud, kül siis merri olleks ammogi tühjaks sanud. Agga nenda ei kau tillagi.

Eks se seadus, kelle järrel wessi keerleb alati, ei olle suur ja immelinne? Lapsed, ei ma wõiks otsa leida, tahhaksin ma teile näidata pühha Roja tarkust keigist Temma teggudest. Agga et mul sest suurt rõmu on Jummalat teggusid tähese päines, siis mõtlen ma, et teilgi sest on hea meel. Kui ommeti polleks luggu nenda, kül siis peaks mul halle meel ollema."

Meie Peetrite olli se ifka sureks süddame rõmuks seddasuggust õppetust Jummalat teggudest kuuldes. Temma õppis nüüd keige lodud asjade peale watama hopis teiste silmadega, kui enne sedda, ja ellades ennam aeg temmale ei läinud iggawaks, et ta kül mittokord piddi aino ikksi ollema.

Seitsmes luggeminne.

Raewandaja põlw — waene põlw.

Pääw päwast ilmad läksid süggisel aial willomaks ja heitlikumaks. Kül olli Peetr

king jälle kofko õmmeldud; agga nüüd hakkasid kingad hopis ärrakulluma. Temma kamssoon läks ifka kirjomaks, sest et mitmesugguse lappiga jo olli lappitud; temma särk olli räbbalaks kullunud ja temma sukke ei sündinudgi ennam nõluda. Sure murrega watas Kappar saggedaste waese poisit peale ja sowis temmale talweks sojemat kattet. Waewalt jõudis temma isseennast ja omma lapsi katta, sadik siis Peetrit, kelle onno ei holinud suggugi poisist. Peter isegi kallas ifka jo emalt onno eest kõrwale.

Wimaks wõttis Kappar kätte ja ütles: „Peter, sa tunned isegi ja naad, et isse enne sest ei tulle sulle ühtegi riet, sepärrast tahhame katsuda ja otsida, kust ehk seddasuggust asja kätte saaksime. Ehk sünnib, et sinno kirjo kätte pärrast mõnningane hallastab sinno peale ja kingib sulle middagi; agga kui mitte, siis pead sa katsuma, kuidas saaksid mõnne koppika tennisitud. Polle mul linno egga lõnga egga willo, sepärrast ei sünni sul ei kebrates egga kuddudes rahha püda. Otsi nisuggust tööd, kelleks essite polle suurt kullo tarwis. Tulle siis minnoga. Sa pead mõndasuggust tööd nähha sama, kes teab ehk üks ehk teine on sinno mele järrel. Mo söbber Teigar lubbanud hoost kanda, et funni ärra ollen, mo ammet saab hästi üllespetud.“

Teisel hommikul warra hakkasid mõllemad tele. Kappar olli mitto mända, kulpi, sõla ja perust kõrwi teinud; neid ta wõttis selga, et kannaks neid müa, ja muist ka piddi Peter wõtma. Taskus olli kummalgi kedetud kar-tuhwolid ja tül leiba. Nenda hakkasid tele ille

mitme mäe ja mitmest orrust läbbi. Iggalt poolt tullid kaewandajad nende wasto, iggameh, hel omma paunakenne wõöl ja lattern; ka isse nahk põl tagga.

Mõnningane tuli järskawust, mõnningane wast läks siinna; agga ni hästi tullijad kui minnijad terretasid teine teist süddamest hädas: „Zummal appi!“ Peetri silmad hiitgasid nende peale wadates, sest ta arwas sedda keigeüllemaks põlweks, kui temma wõiks issegi Ford kaewandajaks sada, otsego temma kaddunud isä olnud.

Rappar tundis temma mõtted ärra ja ütles: „Kül sa nüüd kaetsed peaeago mehhi, et jõudwad kaewudesse miina! Mõh! taggasi tulles tahhame ka meie miina neid Ma alla watama, siis pead isse omma silmadega näggema, mis suggust kallist asja sealt on leida; agga nüüd peame eddasi tödma.“

Ilm olli siit sadik selge, agga korraga hakkas pilwitama, ja wata, jubba hea wihma hoog kaestis ja leotas tekäiate nahka. Sest Peter jäi tuskaseks ja räkis, kui peaks se wäga rummal asfi ollema, et nüüd nende teekäimisse aial pididi wihma saddama.

„On se rummal asfi?“ küsis Rappar. — „Kes siis ommeti wihma annab?“

„Suur Zummal, meie armolinne Isä!“ wastas Peter, et kül häbbenedes.“

„Kas siis meie armas Zummal teeb rummalat asja? Praego wast juttustasid sinna mulle Zummala pühhast tarkussest, mis koolmeister sulle eise ni kennaste olli selletanud, ja nüüd jälle laitsid Temma tödd. Ni pea unnus

tate teie, oh lapsed, jälle, mis ollete õppinud! Sindgi pean selle mehhe sarnatseks pannema, kes laitis suurt Zummalat, et Temma polle sured ja illusad kõrwiwad pannud kõrge tamme pu külge kaswama, waid maddala ja pitki maad kaswawa kõrwiwa taime külge. Kui kennad olleksid kõrwiwad, mõtles temma, tamme pu külles, weikeste ja nutuma tamme torrude wasto! Agga olli temma tamme pu alla heitnud maggama ja tuul rapputanud tamme torro ni wallusaste temma ninna peale, et ninna hakkas werd jooksema, siis kitis temma ommeti jälle Zummala tödd, ja runnistas, et, kui se tamme torro olleks kõrwiwa surune olnud, temma ennam ei olleks hinge jänud. Nenda wõtwad Zummalat õppetada, ei mitte üksipäinis rummalad poisikesed, waid ka wannemad rahwas, kes isse ennast peawad kes teab kui targaks. Zummal lonud hoosteale pitka sabba, et sellega jõuaksid waewajaid käreseid, sääski ja parmuksid ärra aiada. Ennä mis uhke innimenne teeb! Temma raiub hobbose sabba tõntseks, waewab loma ja leikab sabba-jättise soned altpididi katti, et tõntsabba peab tagga püsti seisma ja ütleb, et nenda peab kenna ollema! Waene loom ommeti ennam ei leia abbi ellajatte wasto! Koerale Zummal lonud lont kõrwo, et ei tolm, ei wessi, egga käreseid ei sa kõrwa; seddagi tahhab innimenne diendada et leikab koera kõrwad ja sabba mahha, ja laidab nenda keige targemat Zummalat!

Peter pallus keigest süddamest Zummalalt omma rummalust andeks, ja kannatas rahholiste wihma woosfat hogo. Daneks weel jõudsid

ühete küllasse ja läksid esimesse maia kotta seis-
ma, kunni surem iil piddi ülleminnema. Ses
maias ellas selle kihhelkonna õppetaja. Pütsut
aega seisid nemmad koias, — wessi jooksis nende
ridist, agga märjast ja külmast wabbitesid möl-
lemad; kartuhwolid ollid taskus ärraliggunenud,
agga näljaga ei pannud nemmad sedda suurt
tähhele; — forraga tehti toa ust lahti. Oppe-
taja lapsed astusid kotta ja watasid halleda
filmaga kaewandaja ja temma lapsi peale.
Laste emma tuli peale ja kufus lahke hälega
loddisejad soja tuppä. Ollid nemmad tuppä
astunud, siis olli keigel isseärranis weikesse
Peetri pärrast wäga halle meel. Temma piddi
omma märga kamsonit seljast mahha wõtma
ja ahjo äre pannema kuiwama. Nüüd nähti
ka Peetri pool räbhenud särki. Oppetaja proua
südda läks wäga halledaks, sest et pois ka palja
jallo piddand wihmaga käima, ja jallad ollid
külmost sinniseks lainud. Olli nüüd weel ilmu-
nud, et Peter olli waene laps, kellel polnud
muud ride tükki ollagi, kui neid, mis ta ihho
peal kandis, siis pöras proua omma laste ridist
otsuma, mis wõiks ärraanda.

Ei mitte kaua aega pärrast sedda ollid Peetrit
head willased sukkad ja parrajad kingad jallas,
ja nidi sukkad kasa wõtta; peale sedda anti
temmale weel head kamsonit ja kaks särki.
Agga Kappar ja pois seisid kaua liikumata ja
fanna lausumata. Et ollid sanud, mis nemmad
ei lootnudgi, siis panni suur rõõm nende keled
finni. Wimaks hakkas Kappar, wessi filmis:
„Ennä, Peter! eks olle Jummal keik hästi
teinud? Wihma wast laitsid sa rummalaks

asjaks, ja nüüd ollid wihma pärrast ni kenna
asjo sanud!”

Peter nuttis muist kurbdusse pärrast, et Jum-
malat olli wihhastanud, muist rõõmu pärrast, et
temma süiski olli armo leidnud ja andis proua
käele suud. Agga proua ja temma lapsed rõ-
mustellesid wäga, et ollid jõudnud poisile head
teha, sest tõssi ikka: õndsam on anda, kui
wõtta! — Weel anti teekäiatele soja leent, ja
et wihm olli ülle lainud, siis hakkasid nemmad
tännades jälle tele.

„Ikka on Jummal meie helde taewane Jäsa!”
räkis Kappar jälle tee peal. „Sinna laitsid
sedda! Ei Temma wihhastellenud sinno pärrast,
waid tassub sulle sinno kurja tööd rohke armoga!
Sepärrast anna ka sinna andeks omma liggi-
messele, kes sulle kord olleks liga teinud!”

Peter tootas nenda teha, ja mõtles onno
ja Kadri peale. — Põuneks jõudsid nemmad
ühete liikina ja Kappar kandis omma kauba ühhe
kaupmehhe kätte, kes keiksuggu pu-
riistaga kauples. Kõl nüüd Peter piddi silmad laiale
lahi kiskuma! Keik se maia pörmandast laeni,
aina laekaid ja kastisi. ja korwisi täis, ja keigis
misuggused kennad asjad, walged ja kirjud!
Toa keskel ollid pitkad lauad, ja laudade peal
seisid nisuggused kennad asjad silma ette pan-
dud. Peter aiwa watas ja watas ühtepuhko.
Seal laekad täis maiakesi, pukessi ja keiksuggu
ellajaid, ja keik puust tehtud; wata seal põllo-
mehhi, kes põldo harrisid, seal lamburid omma
karjaga; seal soldatid! Seal hobbosed weikeste
rattaste peal! Jälle wolid ja kandleid, trum-
mid ja pibarid; püssid ja mögad; wanfrid ja

tõllad ja sanid! seal loerad ja need haukusid, käägud kullkusid, innimesed, perdikud ja karrud tantsisid mängi järrel, kui allumist wänta sai keratud. Peetril hakkas Pea ümberkäima, kui kaupmees rakis, et temmal olli kolm tuhat isse seltsi puust tehtud asjo ja riisto, ja mitmesugust tuhhande kaupa. Oli kaupmees Kapparile maksnud, mis temma olli tonud, siis kinkis temma ka poisile mitto mängi asja.

Ellades polnud Peter omma mõtte järrel ni rikkas olnud, sest essite temma olli mitto ride tükki sanud ja nüüd weel ni kenna asjo. Lapse wisi järrel ollid ka mängi riistad temma melest weel armsamad kui se uus ihho kätte. Rõmust pool uimane astus Peter kaupmehhe toast wälja, kui Kappar tedda kätpidi tõmbas. Siiski ei unnustanud temma mitte ka süddamest tänna mata.

„Nüüd peame ka watama, ütles Kappar, kuidas neid asjo tehta.“

Pea jõudsid mõllemad ühe maia liggi, mis Peter essite arwas weskki ollewad, sest et maia kõrwas aias wessi suurt rattast ümber käima. Agga toas ilmus, et sesamma rattas panni kahheteistkümmne treiarri pingi wärtnad liikuma, ja sedda keik ühes toas, mis ei olnud kuigi suur. Polnud treiarittel enam maad, kui et said parrajaste seista pingi tagga. Nüüd panni Peter wäga immeks omma silmaga nähhes, kui ruttuste ja hõlpsaste neid kenna asjo tehti. Üks treiar treis noliiko ja teggi nende külge hõbbe helledad wirud seddawisi, et piddas tinna tükki wasto noliikud, kui alles ümberkäisid pingil. Polnud aega wadata, jubba wiir olli walmis.

Et saaks musta wiir külge, wõttis temma kõrwa pu küljokest piddada wasto, ja ruttuse ümberkäimise ja drumise läbbi sai must wiir pehmema pu sisse põlletatud. Teine treis isse kairwala wisi kääno, kelle sisse mahtus kaks kummend nelli kääno, ja nenda olli teine ifka wänhem teisest, ja wiimne polnud surem kui hea tomika kiwwi; siiski oli ka temma sees weel walgest luust tehtud weike pöddel, kaks peekrit ja kaks taldrekut, et kül diete weikesed, ommeti ifka wäga kennad.

Peter küsis meest, kuidas temma keik ni ruttuste jõudis teha; agga temma wastas naerotelledes: „Alega mõda õppib tõteggija meis triks!“

Teises maias tehti keiksuggu asjo aiwa pu killust. Teine teggi aiwa hobbose kuiokessi, teine aiwa pukessi, teine lambokessi ja t. t. Et se tõ piddi hästi jookma tõteggijatte kääs, sest wõib iggamees pea arro sada, kui temma koppikaga ostnud lambokesse, mis pealegi walgeks wärwitud; ja ommeti peab selle pealt weel kasso tullema kaupmehhele ja worimehhele ja teggijale ennesele!

Teises lambris istus hull lapsi, kellest igga ühhel omma wärwi pot kõrwas. Teine malis puud rohhelisfeks; teine malis lambad walgeks; teine malis hobbosed mustaks, jälle teine panni liinno pähhe kollast lappi, se punnast, se sinnist, agga keik wäga sure ossarusfega. Hea melega olleks Peter ka warsti hakkunud malima. Ei tahtnud ta koggoni sealt lahuda enam! Kui temma õmaial palja õlgede peal maggas, näggi ta unnes aiwa need ued asjad, mis temma

päwa aial olli nähha sanud, ja isse ennesega sest täie hälega jutto aiades, aias temma mit-togi ford issa ülles. — Olli Kappar teifel hommikul uut puud omma tö tarwis otnud, siis hakkas ta jälle Peetriga teele koio pole.

„Tänna näitan sulle kaewandaja tödd, ni kui sulle tubbasin!“ ütles Kappar. Esite läksid tao paika. Seal olli suur hulk poisa, peaaego Peetri ealised, iggahhel suur wasar käes, ja taggusid sullatawad kirowid peneks. Kül wõib iggamees arvata, kuidas poisikeste käed esiotsta piddid haiget teggema, ennego pisisut õppisid sedda allalist rasket tödd! Kül se tö on wae-walinne ja ka iggaw!

„Tahhad sa tagguja poisiks hakkata?“ küs-sis Kappar naerotelledes.

Peter wangutas pead ja ei lausunud san-nagi. — Nüüd jõudsid sulla paia pole. Emalt jo tundsid langet wääwli haiso, mis hakkas Peetri ninnasse, ja panni tedda läkkatama; agga Kappar naeris tedda hästi. Sulla paia liggidal tunti hirmsat kuma lökket, et Peter jo löi taggasi pöräma. Sulla ahjo äre peal liku-sid mehhed, kui tondid, pikkad raudhargid käes ja ligutasid allati nottid ahjus; agga peas ollid neil laiad kaapühbarad, et filmadel olleks warjo. Siis pannid põllenud kirowi tuhka ja sullatawa kirowi sitta issepäinis ärrajooksa, siis jälle küpsiks sanud ja selgeks sullatud hõbbemat. Sedda korjata tehakse kinga ehk renni märja sõrreda liwasse. Mehhed ollid waiksel wisil agga tüssi tödd teggemas, ja nende palged ollid kahwatand, sest lökke kül panni neile paljo higgi

piiska jooksa, agga palged ennam ei tõmma-nud punnaseks.

„Mis sa nisuggusest tööst mõtted?“ küsis Kappar jälle.

„Polleks se mo mele järrel!“ kostis Peeter maddala hälega. „Agga need polle ommeti mitte õiged kaewandajad, otsekui mo kaddunud issa, kes kaewudesse alla läks.“

„Ommeti on ka needsammad keif kaewando tö rahwa jäust,“ wastas Kappar. „Agga ka pärris kaewo tödd pead sa nähha sama. Enne sedda tahhan ma sulle weel isse tödd näidata, mis pealt keige suremat palka makseta, sest se sadab mõningale täie hõbbe rublatükki päwa peale.“

Peter kiskus filmad laiale lahti, ja arwas, et se olleks mõnnus kül. Ka küsis temma issa käest, mikspärrast temma ei wõtta seddasuggust tödd otsida?

„Sellega ikka isse luggu! Kui saad keif omma filmaga näinud, mõista siis, kas se tö kõlbaks minnule.“

Nenda kõnnetedes jõudsid fitsa orgo, agga se olli tühhi ja paljas. Polnud seal weikse loma, ei lamba talle; ei hand egga liinno sug-gugi liikumas. Puidki polnud seal ollagi, waid mõnned waewased põsa wõssud aelesid pikki maad, lehhed kui jahho tolmoga kaetud. Pol-nud orrus rõõmsat asja leida! Keif orgo olli kaunis suur maia, ilma mingisugguse illota, ja temma korstnast keerles penikenne sinnikarwa suits.

„Et wata ommeti, tadife!“ hüdis Peter, ja näitas käega ühhe mehhe peale, kes pärrajaste maiast wälja nende wasto tuli, „et wata om-

meti sedda waest haiget seal! Käl se lähheb pea surrema, sest ta on hopis ärralöppenud!"

Nendap luggu ka olli. Mehhe palle olli tuhkiäs; silmad temmal jo pool kustunud ja süggawas augus; su ees mitmekordseks kocko pandud rätkil ja kindad temmal lääes, et kül ennam polnud eilist külma; agga temma pitkalisest käimisest ja kõndimisest tunti temma nõrgust. Kappar ei wastanud Peetrile middagi, waid läks julgeste haige mehhe wasto ja pakus temmale kät ja räkis lahkest: „Terre Jummal appi, armas Hints! ons südda weel terwe?"

Mees watas seggase filmaga Kappari peale, tõmbas ruttuste käed lahti ja ütles: „Wend Kappar, egga ma tohhi sulle kät anda."

„Dõssi kül!" ütles Kappar ja tõmbas omagi kät taggasi. „Ei ma kõlbaks sinno tõle; sest ma kül unnustaksin kümme kord pawas, mis teie süggusele keeldud!"

„Aega mõda õppib innimenne keik!" pud distas Hints rätkiko alt ja püdis naerotelleda, et se kül temmal ei tahtnud korda miina.

„Kule" lissas Kappar, „ma toon teile noort seltsimeest, kes hea melega tahhaks rublatükki pawas korjata ja sellepärast tahhab teie surma saunas tõle hakkata:"

Peter ehmatas wäga ärra, kui temma neid sanno kulis, ja kiskus mõllema kääga Kappari kuba. „Jummal hoidko!" ei ma tahha mitte, ei ma tahhakski, kui ka kümme rublatükki pawa peale korjatsin!"

„Polnud se muud, kui naero pärrast nimetatud," ütles Kappar. „Agga kord ikka wõime sedda tempo katsuda!"

Müüd panni Kappar rätkikut omma su ette, ja teise Peetri su ette. Hints juhhatas neid isse kambrikesse, kus neile anti kindaid kätte panna, ka sauest ädikaga tehtud wõiet, sõbrmed wõida. Wenda ehhitatud astusid nemmad tõteggijatte tuppä, kes keik ollid pealt nähha sammasüggused keddurad, oise kui Hints. Se näitäs neile kusi ja kuida sedda arsenikit tehta, mis on üks wäga kange kihwt, ja on isse halli wõito jahho saarnane. Wende ees olli walmist arsenikit ja Kappar räkis Peetri wasto:

„Selle weikese hunnikoga wõib mitto kümme konda tuhanded tappa. Wõttad sa ni paljo kui kahhe sõrmega wõid kätte sada, siis peaksid sinna piisut aega pärrast sedda hirmsa walloga hinge heitma."

Ei Peter wastanud sannagi, waid temma meel olli hea, kui ta jälle jõudis surma saunast due. Siis küssis temma: „Agga mikspärast tehta nisüggust hirmsat kihwti? Eks need olle püsti kurjad innimesed, kes sedda walmistawad?"

„Omme arro mõda rägid sinna," wastas Kappar. „Keik wõib kihwtiks miina ja surma sata, ka leib ja wiin, ja kartuhwõid, kui neid ei sa õiete prugitud. Agga ka mis issegi keige suremat hädda teeb, wõib ommal wisil jälle suurt head sata. Seddasamma arsenikit tarwitawad kubbarseppad, wärwijad, klaasseppad ja kes arstimisse rohhto walmistawad aaptekid, ja teised. Ta tunnistuseks: keik mis Jummal teinud, on hea!"

„Agga minna ei mõista sedda, kuida tegi julgeb nisugguse kardetawa tõle hakkata. Ella des minna sedda ei tahhaks hakkata!“ ütles Peeter.

„Seep se isse luggu on, mis ma enne jo tähhendasin!“ wastas Kappar. „Ei need kül ei ella mitte wannaks, kes surma saunades tööd terwad; ommeti on se ka wäga hea, et keik ei mõtle, ni kui sinna. Ei söddames, ei laewamees, egga kaewandaja ennamiste ei ella wannaks, ja ommeti tungib süüna paljo rahwast. Inaimenne öppib aega möda keik suggu asjo. Agga, ehk sa nüüd ka ei sa himmustama kaewandajaks jäda ja järffkaewusi möda Ma alla miinna, kui sa saad tunnud, mis sealgi tulleb karta!“

Pea jõudsid mitme kaewo liggi. Pea aego igga järffkaewo su kohhal olli weikene pumaia ja kattukse peal kello, mis allati hüdis määratud aia tagga. Ühhe järffkaewo su äres seisid kaks kaewandajat, kes allati wiinna pakko ümber aiades saatsid teise täie astja sullatawa kirowidega üllesse, teise tühjalt alla minnema. Segi jälle tüto tö!

Varrajaste olli nüüd tõmeeste wahhetamisse aeg. Kes kahheksa tundi ollid Ma al tööd teinud, tullid üllesse ja läksid koio; teised läksid alla, agga mitte muido, kui et essite ollid palwet teinud. Kappar ja Peter läksid ka palwe kotta teistega nõudma, mis iggamehhele tarwis läheb. Wähhe ataga sai kooda täis kaewandajaid, keik ruge karwa ridis, kelles weike lampikenne põlles latternis rinde peal. Murre ja waewa läbbi ollid ennamiste keigil Pead paljaks

läinud, ja palja peaga seistes laulsid mehhed keigest süddamest mõnne salmi lauloramatusi; siis lugges kirjotaja — se olli teine, ja ei mitte Peetri onno, — kirjotaja lugges palwet, ja pallus, et Jummal armoga kaitseks rahwast ja kelaks keik hädda nende peast. Värast sedda läksid keik waikseste järffkaewule, mis Ma seest mustas. Tullijad ja minnijad, keik hüüdsid teine teise wasto: Jummal appi! — Agga helledam olli hääl taewa al, kolledam pimmeda Ma august!

Peetrite anti kaewandaja rided selga, ja lambikenne rinde peal kippus temma julgeste issa järrele astuma. Pakkust reddetit möda, kelles harwad pulgad ollid, tulli järsko alla miinna süggawusfesse. Pea ennam ei tuntud päwa walget üllewelt, ja lambikesse walgega ei nähtud muud kui nelli musta seina ümberringi, otsego korstnas. Agga mis nüüd kuudi atpiddi? Ikka waljuminne plaksus, muddises ja laddises peate! „Peter' maenitses Kappar eel astudes, „nüüd hoia, et sa kät ei sirruta reddeti kõrwa, waid hakka üksipäinis pulgadest kiini. Siin meie kõrwas mõllawad pumbad ja rattad.“ Kollin ja mürrin kelas pea aego Peetrit sedda kuultmast. Agga warsi näggi temma, isse hirno täis, kuida otsato suur rattas, tiwad ja kausid külles, tuhhinaga likus temma pole. Suur hull palka, laudo ja ridwo likus aina allati ja äggas otsekui surrija. Wimaks piddi temma weel ratta alt möda puggema. Kül südda wärrises poisil ja ta tännas Jummalat, kui ennam sedda hirmsat asja polnud nähha egga kuuida. Nüüd jõudsid selle kaewo põhja peate

ja puhkasi pisut. Parremal ja pahhemal käel ollid põikkaewud, pimmedad ja kitsad ja siit ja sealst paistis tõteggija kaewandaja tullokenne.

„Kül sul wõis hirno olla süddames, kui piddid möllawa ratta ja palkide alt möda tulles!“ ütles Rappar. „Polle se ka mitte naero assi! Wiisteistkümmend aastat teed kord juhtus ühhe poisil kässi sinna wahhele ja filmapilgul näppis, tas rattas poisil kaewart õllani ärra. Ja se olli immeluggu kül. Ehmatand pois otsib omma kaewart jälle kätte ja kannab sedda üllesse; seal näitab temma sedda kirjotale ja kaebab omma willetsust. Ratta pukaus olli temma soned nenda kolko pigistanud, et ka mitte werre tilkagi ei tulnud wälja. Agga tunniga olli pois walms!“

Sedda kuuldes jällistas Peter wäga. Agga weel ennam panni ta immeks, et Rappar astus mõnne samm eddasi, ja hakkas ueste teist pakust reddelit möda allamale minnema. Ta mõtles jo küllalt süggawasse jõudnud ollewad ja piddi weel süggawamale minnema. Wiis kord süggawamale piddid nemmad minnema, ennegi kaewando põhja peale jõudsid. — Peter lbi nüüd kartma, kui peaks keif se muld ja keif pealmisfed kaljud temma peale waiuma! Siiski püdis temma, et saaks kartust ärrakeeldud, hästi ümberringi wadata ja keif tähhele panna. Enne sedda temma mõelnud omma rummalusfes, kui peaks suurt ja kõrget kōbast ollema kaewando põhjas kõrge piidrade peal, keif aina selgest kullast ja hõbedast, ja mu hiilgawast ja sirrawast asjast. Walle keif! Põikkaewud pimmedad, ja polle kõrgemad kui et parrajaste

sünnib püsti seista; need weawad iggale pole, pea kõwwerad, pea otsekõhhe sirged, pea lampid allamale ehk üllespiddi, pea jälle järsud. Rappar näitas ja selletas temmale keif ärra, kuidas sul latawa kiwwi soned jookswad kaewandus; kuidas pumbad, se läbbi et Ma peal tellid neid pannewad liikuma, tõstwad wet kõrgesse, mis siis pitki isse põikkaewo jookseb mäest wälja; kuidas tullokesfed liguwad eddasi ja taggasi seddamöda kui tõmehhed liguwad. Weel näitas temma need kolme ratta wantrikesfed, misga wida tühja kiwwi tükka järskkaewo alla, kust neidki wiinnata wälja. Need wantrikesfed kutsuwad kaewandajad kutsikaks, ja igga kutsika esimesse otsa peal on jälle lattern ja künal põlleb sees, agga kaewandaja lükkab takka. Weel näitas temma parrajat sullatawat kiwwi, mis olli weikeste kōrwidesse korjatud; ka kaewandajatte tõ riisto: peitlid, wassarad, ohherdid, kangid ja muud riistad.

Korraga pōrrus ja waius keif kaewand hirmsa paukumisega. Sedda arwas Peter nenda sündiwad, kui ta isse wärrisedes olli põtweli mahha langenud. Rappar aitas tedda warsti jallale ja finnitasi jälle ärraehmatanud poisil, kellele temma selletas, kuidas kaewudes saggedaste aeta kiwwid püssi rohoga lõhki, ja et se paukumine sest olli tõusnud. Peetri melest olli, kui olleks keif se kaewand wärrisenud, sest temma isse wärrises.

Ei nüüd pois ennam jõudnud kannatada Ma alla kauemaks jada. Temma hårda pallumisse peale wiis Rappar poisil järskkaewo alla, et saaks temmaga ülleswiinnatud. Agga Peter

piddi tänna ka teist hirmutust nähha sama, mis kaewandajale wõib sündida. Sel wahhe aial, et täidetud astjat ülleswiinnati ja nemmad otasid tühia mahha tulleswad, et istuksid sisse, seisid nemmad järstkaewo põhjas ja aiasid kahhe kaewandajaga jutto, kelle tööks olli astjad täita. Korraga langes üks neist surnud mahha ja ei isatanudgi. Temma werri ja peaio wirtsus teiste peale, kes seisid alles uimatsed. Wimaks hakkas teine kaewandaja: „Eks ma ei õõlnud temmale, et ta ei piddanud astja wäga täis pannema. Ei temma wõtnud kuulda! Agga nüüd on se temma Pea peale tulnud!“ Siis otsis temma sedda kiwikest, mis tedda olli mahha lõnud, ja leidis sedda ka, sest werd olli selle külles. Wolnud se paljo surem warreke munnast. Agga Peter ei wõinud mõista kuida se mees sest piddi surma sama.

„Se on selge asfi kül,“ ütles kaewandaja. „Et se kiwki ni kõrgelt on kukkunud, siis olli ta ni wallus kui surest tükkist lastud. Sedda olleme jo mitto korda sanud katsuda. Jesand annud temmale kül äkkist surma, ommeti ilma wallota! Agga temma naese ja laste pärrast, kes nüüd peawad omma toijat taggakurtma, on mul halle meel!“

Pea laggusid õnnetuse sannumed läbbi keige kaewando. Igalt poolt nähti küündlaid ilmuwad ja järstkaewule tõtwad, ja keik tõmehhed seisid omma seltsimehhe surno kehha ümber. Mitto üksikut ja leina sanna kuuldi kaua, kunni kirjotaja räkis: „Et luggegem nüüd süddamest Jesa meie palwet, et Jummal wõttaks temma waese hinge peale hallastada!“

Keik teggid nenda ja pörasid jälle omma kardetawa tõle, isse Jummal tahtmissse alla heites. Tühhi asti olli jo alla lastud, agga Rappari ja Peetri assemele pandi nüüd surno kehha sisse, ja üks seltsimees istus kõrwa, temmaga üllesse minnema. Peter piddi omma issaga seddasamma teed üllesse minnema, kust ollid alla läinud.

„Ei pudunud nüüd ennam ühtegi,“ hakkas Rappar, „et wõttaksid kohhe kaewando tööd koggoni põllata, kui et läkkapast olleks tõusnud.“

Peter watas issa peale, otsego tahhaks temma küsida, mis se on?

Läkkapast ehk tullepast on se, kui wahhest kaewandutes tõuseb pahha tuult, mis ehk läkkastab warfi innimest ärra, ehk lõõb isse põllema kui ellus tulli temma liggi saab. Siis on keik se kaew kui üks tulleteek, ja sesugguses on jo mittogi ärrapõllenud! — Kas sinna weel himmustad kaewandajaks jada?“

Ei Peter lausunud sannagi, waid olli wait, kunni jälle seisid taewa al ja sanud helledat päwa walget nähha. Siis sai poisil meel jälle lahkeks ja ta räkis ülles: kuida temma ifka arwanud, et kaewando tö piddi rõõmsam ja lahkem ollema.

„Aega mõda õppib innimenne keik. Igga põlw rõmustab, igga põlw kurwastab. Nenda ka luggu kaewandaja põlwega!“ wastas Rappar.

Sure rõmoga tõttasid lapsed issa ja Peetri wasto, kui nemmad koio jõudsid. Keigil lastel olli meel wäga hea nende fingitud asjade pärrast, ja ei ühhegi süddamest ei tõusnud kaddeuse kibbemetki. Peter jaggas ka teistele, ni kui olli õige.

Rahheksas luggeminne.

Õnne leidis.

Ilmad läksid mäggede peal ikka tagga külmemaks, ja nüüd ollid Peetrit need temmale kingitud rided wäga parrajad. Oli temmal nüüd kattet, ei siis lausunud Kappar essiotsa ennam ühtegi sest, et pois ka pididi katsuma middagi kõrwa korjata. Ei Peter issegi ei lausunud sest sanna. Kül Kappar panni saggedaste tähhele, kuid Peter korjas igga pu tükikest, ka keigewähemat, mis temma tõle ennam ei kõlwanud; siiski ei õõlnud ta temmale middagi. Ühhet päwal tulli Peter hüppades koolmeistri tööst koio ja rõõm läikis temma silmist.

„Wisist olled sa nüüd middagi head teinud, ehk titust sanud!“ ütles Kappar, poisi rõõmo ärratundes.

Peter teggi kät lahti ja näitas ue rublatükki.

„Nenda kül ollen ma eksinud ommas mõttes,“ ütles isä. „Ma arwasin ikka, kui olleksid sa middagi head teinud. Agga rublatükki leidminne polle muud kui õnne kaup. Kautaja kahjo pealegi külles!“

„Volle ma sedda leidnud, waid mulle kingiti sedda!“ ütles Peter.

„Kust se kül tulli?“ küsis Kappar. „Egga rublatükki ommeti ükski warši ei kingi.“

„Kannata funni ma rägini sulle, tadike! Ma ruttasin ele, et warreminne saaksin koio. Üks herra sõidab ratsa hiljokeste minno ees ja punnane pung paistis kallitsast wälja. Kui ma temma siggi jõudsin, hakkas temma ruttamine sõitma. Agga nüüd kukkus temma pung mahha.

Ma wõtsin ülles ja wälledaste temma järrele. Kül ma sain hästi jalgo sirrutada, funni ma tedda kätte sain. Kui temma pole hüüdin, jäi ta seisatama, ja panni sedda immeks, et temma pung olli minno pihhus. Temma titis mind heaks lapses ja ütles et pungas olnud kahhe saa rubla paberid sees, ja et ta neid ei oleks mitte hea melega ärrakautanud. Siis kulas temma minno nimme, panni kirja, ja wiskas mulle rublatükki wälja. Minna ei tahtnudgi sedda wastowõtta, agga herra sõitis ruttuste eddasi. Egga ma ommeti kenna rublatükki wõinud maantele jätta! Säh, wõtta sedda, tadike.“

„Se on jo sinno!“ ütles isä ja watas üksisilmi poisi peale.

„Eks mul olle sinnoga mitto rublatükki wõlga!“ ütles Peter. „Kunni ma rohkemat saan korjanud, leppi nüüd selle ühhega!“

„Olgo siis! Hoiaime rublatükki hädda waraks. Agga pari koppika jätan warši sulle, et sul ommeti suggu rõõmo sest oleks.“

„Tõeste, tadike! nüüdki jo mul on rõõmo. Ommeti, kui sa tahhad mulle heldust näidata, siis anna mulle pissut sinno tarbe puust ja ni paljo rahha, et ma jõuan ennesele nugga osta.“

„Peetrike!“ ütles isä, „jo ma märkan sinno nõu! Sellepärast leidsin minna sealt kingo pealt, kus sa wahhi peal olled, paljo pusaasto. Eks olle nenda, et mul on õigus?“

Peter watas häbbenedes allapole ja ei lausunud sanna.

„Noh!“ ütles Kappar, „tõõd tehha ei tulle häbbeneda. Sa wõid sedda kül üllesrääkida!“

Peetri silmad löid punnaseks ja temma ütles:
„Ma mõtlefin rõmo asja nõuda, ja ei tahtnud
sest enne räkida, ennego tõ walmis sanud.“

„Olgo. Ei ma tahha sinno rõmo rikkuda
ja lodan, et se ei sa kurjast ollema. Nugga
ja puud pead sa ka sama!“

Rõmo parrast hüppas Peter ühhe jalla peal,
willistas ja biskas, et mäed wastasid! Teisel
päwal sai temma omma nugga ja ka puud.
Nüüd wast hakkas diete se kõrwalinne tõtege-
minne, isseärnanis sel aial kui temma kord olli
tellid wahtida. Esite wolistas temma nisug-
gused ellajad, mis temma kaupmehhe käest olli
sanud; ja esimesed ollid kü wäga waesed.
Agga et temma ei heitnud meelt ärra, waid
ikka püdis parremaks tehha, mis enne ei olnud
korda minnemas, siis tõ läks temma käes päärw
pärwalt parremaks. Suis katsus temma ka muud
asjo tehha, mis temma waabrikus olli näinud.
Ka katsus temma suremaid tükka; pumba tellid,
nende piidratte ja lattidega, ka maigakesed ja
tornid ja kellad teggi temma puust jälle; siis
kaewando, ja sullapaid, ja muud seddasuggust.

Agga sedda keik piddas temma wäga hästi
kõrwale, et ei Kappar, egga temma lapsed ei
piddanud nähha sama, ennego ta arwas aega
ollewat neile rõmuks sedda näidata. Tellide
liggidal olli wannast prugitud järffkaew, kus
reddel alles terve, agga se kaew olli mahha
jäetud, et seal kohhal tõ ei maksnud sedda kullo
teggemist. Enne olli Peter sedda paika wäga
kärtnud; agga et temma nüüd püdis omma
asjad warjul hoida, siis ta ommeti wõttis jul-
gust, sedda katsuda. Olli ta ühhe tutwa käest

künalt sanud ja tulle nõud, siis läks temma
siina kaewandusse ja otsis parrajat kohta, kus
wõiks omma warrandust hoida. Pea leidis
temma põikkaewo, ja se olli lai kü, ka hästi
kuiw ja diete kõrwalinne. Mis ta olli walmis-
tanud, sedda wiis ta siina, ja eddespidi jäi
ta siina ka tööd teggema. Ilmad läksid tagga
külmemaks, ja wõtsid tule käes näppud kangeks,
agga kaewus olli parrajaste soe. Polnud nüüd
ennam tarwis, kui et igga asji saaks ommal
wisil kirjaks tehtud. Omma hiukse karwust
teggi temma harjakessi; kaewust leidis temma
punnast ja kollast ja sinnist mulda, mis sündis
wärwideks prukida; ja muist wärwi pallus
temma tutwate käest. Poisi tõ läks ikka par-
reminne eddasi ja temma isse läks tagga rõm-
samaks. Kappar tundis sedda ärra, agga temma
ei tahtnud järrele kulata egga poisi rõmo rikkuda.

Ühheksas luggeminne.

Rööwliid õ aial. — Tont.

Jõulo rõmo päwad tõtsid liggemale, ja siis
tahtis Peter omma sallajas tehtud tööd teistele
näidata. Enne sedda juhtus middagi, mis üm-
berkaudo keik rahwas wäga immeks panni. —
Olli Peter jälle tellide jures wahhi peal, siis
näggi temma kirjotajat, omma onnut, ühhe
pealikfoga ennese pole tulleswad. Tubba olli
temma aianud jallale, et pistaks onno eest jookso.
Agga weel õigel aial tulli temma mele, et, kui
tellide jures polle wahti, siis peaks isfale sest
tulli tõusma. Selleparrast jäi temma seisma,

ja se olli õige. Kirjotaja ei tahtnudgi Peetrit enam tunda, waid ütles waljuste: „Pois, kus wahhimees on?”

„Kül ma kutsun tedda warssi,“ wastas Peter ja kargas isfa ärratama, kes pärrast õ wahhi aega alles puhkas. Rappar ruttas due ja kirjotaja käsks tedda, et ta pididi pealikkule tellid näitama, kas ka pididd ommas õigusesse ollema. Palja peaga kõndis Rappar, ja keif sai hästi läbbi katsutud. Kül kirjotaja laitis siin ja seal middagi, agga pealik olli wahhi järrelewata missega wäga rahhul ja läks kirjotajaga jälle emale.

Õluid nemmad läinud, siis pühkis Rappar higgi omma Pea otsast, et kül enam ei olnud soe aeg. „Wata seal kutsumata wõrad!“ ütles temma naerotellede, ja panni müsi jälle pähhe. „Se olli mo õn, et keif olli ommas õigusesse, muido olleksin minna tenistusfest lahti sanud. Ja se Wingo issand olleks kül hea melega süüd minnust leidnud. Mõista nüüd, Peter, se tulleb fest, et ma sind ollen korjanud! Kül sulgi saab wihhamehhi ollema: agga need saatwad sedda kasso, et teine lähheb tagga truimaks. Igga mees hoiab end weel surema hõlega, kui ta teab warriitsejat ukse ees seiswat. Minna sorwin sinno onnule, et temmagi jures tännase katsumisse aial, keif saaks leitud ommas õigusesse, et kirjad ja maast korjatud warra keif lähheks ühte. — Kule Peter! iggamees peab kord tawase kõhtomõistja ette arwo teggema, kui tedda käsksita. Dnnis sinna kui sa seks allati walmis oled. Gesamma mõtte saatko sind iggale paigale; siis ei sa sinna mitte patto ihhaldamist

kuutma, agga Jummalala käsks wasto teggema. Rõmustades siis wastad sinna, kui Issand sind kutsus: „Issand! Siin ollen minna, so tru sullane.“

Alles nenda räkides, olli temma palle otses kui selgusfest hiilgamas ja temmal olli wäga hea meel omma lastega ühheskoos olles. Misuggune luggu ei olnud Wingo mitte. Temmalegi tulli pealik teadmata. Kül pealt nähha olli temmagi wägga, agga temma süddame tunnistus pekks temma sees hirmsaste. Homme pididi temma asjo läbbi katsutama, ja se ei olnud kõggoni temma mele järrele.

Pealik jäi õmaiale Wingo jure, ja se paks kus temmale keige parreimat, mis temmal olli, fest ta püdis tedda melitada. Et wata nüüd waljut ja uhket kirjotajat, tanna olli ta kõggoni allandlik ja löbbusa kõmbega! Agga õiete rõõmsaks temma ommeti ei sanud mitte, ja kui õ pimme langes Ma peale, siis langes ka hirmus suur kirowi temma rinde peale.

Kui Rappar teisel hommikul wahhi pealt omma sauna jõudis, siis kuuldi sannumed, et õ aial tulnud mustaks tehtud filmadega rõõwliid ja tunginud wäggiwaldse Wingo maiasse, sidunud tedda ja tüdrukut ja ka pealikkut, ja risunud neid paljaks. Rõõwliid wõtnud kirjotaja ja Kadri asjo, ka paljo sullatawaid kirowa, ja pealegi pealikko rahha kottifest, temma taffuri ja nugga; agga kirjotaja arwo ramatud õluid nemmad katki kiskunud ja hopis rikkunud. Kül se olli häbbemata ja jõlle rõ!

Wingo kiskendas ja põhjas kirjateggijaid; Kadri nuttis ja wingus; pealik kaebas enam

neid arro ramatuid ja sullatawaid kiwra, kui sedda, mis temma käest olli warrastatud. Zootati sadda rubla hõbbe rahha sellele, kes peaks rõõwliid ülles leidma; agga ei tahtnud middagi ilmuda!

Selsammal päwal, pärrast sedda kurja tödd, tundis Peter, omma kaewo minnes, et teisi seal olli käinud. Üks warra linnane räätk, nõega mustaks tehtud, olli kokko mäsitud ja nurka wisatud. Temma kartis, kui peaks temma warra ollema leitud ja ärrawidud ja jooksis ello poolt omma põikkaewo; pea olleks temma omma Pead purruks aianud! Agga õnneks leidis temma, et keik temma asjad ollid alles, ja polnud ükski neisse putunud. Jälle rahholinne ja kui selgema arroga, hakkas ta nüüd ueste otsima, kas weel muud jälgi peaks ollema, et wõrad käinud kaewus. Ennä! üks wäga kenna tasknugga! mõnned sulle noa terrakesfed ja tulleraud pealegi külles! Temma rõõm olli nüüd surem, kui siis, kui ta se punga sure hulga rahhaga olli leidnud. Et ta ei teadnud, kelle pärrast se nugga olli, siis arwas temma ilma pat-tota jõuda sedda ennesele hoida. Ka se kätteräätk kullus temma tö jures temmale ärra. Ta kandis keik omma kõrwalisse nurka. Koddo ei lausunud temma sest mitte sanna, mis temmale olli juhtunud. Ei temma teinud sedda kurja nõu pärrast, waid et temma kartis, kui peaks temma warjo paik, ja temma tö enne aega teatawaks tõusma ja nenda saaks temma rõmo luggu rikkutud, mis temma lotis kätte sada. Se sü läbbi — sest sü ja pat se ikka olli — tuli neile pärrast suurt waewa. Sest wõib innimenne mõista, et holetus ka wähhemais

asjus jaggedaste weab rasket ja suurt wigga rahwa peale. Polleks meie armas taewane Jäsa heldeste ka innimeste efsitusfedgi saggedaste heaks pöramas, kül siis olleks willets põlw keigil; sest mis innimenne külwab, sedda peab temma ka leikama!

Agga sinna, armas luggija! ärra püa tul-lewaid asjo ette nähha. Ärra küssi, mis kahjo ehk hädda sest tulnud, et Peter ei annud wan-nemale teada, mis ta olli leidnud, waid panne esite weel tähhele, mis nüüd ütleme. Pimmedas põikkaewus Ma al, waewalisse lambi wal-gusfes istub terrase filmadega ühheteistkümnne aastane Peter, ja peab parrama käega sedda leitud kenna nugga, agga pahhema käega pu-tükki, ja sest nüüd tulleb weikene lammas, ehk hobbone ja teistsuggu lome ja asjo. Öns ta üks tüf walmis, siis wahhib temma selle peale ja katsub sedda ümberringi ja on sures rõmus; nüüd ta kattab sedda parraja wärwiga ja pan-neb sedda winaks teiste asjade jure seinanaale seatud lauakesse peale. Nimmendamata oimuses watab temma keige se peale, mis temma omma kättega olli teinud, arwab mõttes sedda hinda, mis ta selle ette peaks sama, arwab armsa isä rõmo, wendade ja õekeste rõmo, arwab sedda rahha, ja sedda aega, et selle rahhaga sawad ellama!

Agga siin Ma peal selget rõmo kauaks ialgi ei olle. Kui Peter koiu tulki, ei sanud Kappar täit häält kurgust wälja. Kui temma palja peaga näidanud pealikule tellid ja süiski kar-tusse pärrast higgistanud, olli kälw tuul temma kurko hakkunud. Ei ennam sanud temma nelatud

ja kael teggi seest wäga haiget. Misuggune kaela hädda wõib mittokord wäga pahhaks miina, ja liatagi siis, kui innimenne ei jõua omma aega soja tuppä jäda. Sedda teadsid kül Kappar, kül ka lapsed. Lähheks issa külmal talwises õõl wahti piddama, pea jääksid lapsed hopis waesiks lapsiks. Kurwanõolisised seisid keik temma ümber ja watasid murrelisised temma peale. Kirjotajat ei tahtnud temma palluda, et panneks teist temma assemele, sest sel nüüd olli ennesel murret kül rõõwõlute risumisse järrel, — ja isse ei suutnud temma mitte due miina tule kätte. Kui temma pissut hakkas omma murret lastele tähhendama, kohhe lubbasid keik kui ühhest suust wahti piddada, agga Peetri hääl wõitis teiste häled ärra ja ta ütles: „Toro, sinna pead kõiõ jäma, et sa kedad isjale rohto ja su kastet, ka sojendad linna semet kaela ümber päanna. Jagob olnud tännasel päwal wahhi peal, ja on wässinud; Tomas ja Tonno alles wäga nored, agga Trinut ja Lottat muidogi seie ei wõi arwata. Sepärrast on siis minno kord. Polle se ka esimest korda, et ma õ aiaks taewa alla jään. Eks sa mälleta ennam, armas issa! Kuida sa mind sealt tellide liggidalt leidid ja hallastasid minno waese ärrapõltud ja häddalisise lapse peale? Ellades ma sedda ei unnusta, ja kunni ma ellan, tahhan sind se eest tännada!“

„Sinna, mo kallis Peetrike,“ räkis Kappar kahhiseja hälega ja andis poisile kät, „Sinna pead wõito sama! Agga, Jummalä pärrast, ärra uinu sa maggama! Unnes wõitaks sind

kõlm ärra, ehk tellid jääksid seisma ja arwamata õnnetus peaks sest tullemä.“

„Ärra karda, tadike!“ wastas Peter; „kül ma pean silmad laiale lahti. Ei ma sedda kardagi!“

„Agga,“ lissas issa weel, „se tahhab keige parrem olla kirjotajale teada anda, et sa õ aial saad minno assemel ollema, siis polle mul selle pärrast tülli karta. Trinno wõib sinna joosta, kui sa isse sinna ei tahha miina.“

Peter ei olleks hea melega sinna läinud, ja Trinno tõi need sannumed taggasi, et kirjotaja olnud wäga helde ja lahkeste annud lubba.

Õ pitkane pimme kattis maad ja rõõmsa melega hakkas Peter omma õ wahhi korra. Paigota olli lumme häbbemeid ja terrakessi tules kokko aetud, ja se walgendas pissut. Wahwaste kõndis pois pitki tellisid eddasi ja taggasi. Kui siis küllalt jo olli kõndinud, siis astus sinna mäe künka peale, kust ta parrajaste jõudis mõllematte kellade häält kuulda. Olli ta sinna mahha istunud, et saaks pissut puhhatud, kipus unni wäggise ta peale. Wälledaste otsis temma piho täie lund kokko, ja pessi sellega und silmadest wälja, et ennam ei sanud wõimust temma peale. Ueste selgeks läinud silmdega watas temma nüüd taewa lautussesse, kus Jummalä mitmesuggused tähhed elledaste sirrawad. Otses temma Pea kohhal wennis linno teeradda, otse kui hõbbedast wõ kest üle taewa ja kõitis mõllemal otsal taewast Ma külge.

„Kül se on õndsä taewaliste te,“ mõtles Peter, „ja sedda mõda läinud ka mo armsad wanne-mad! Esite mo kallis tadike, kellel ennam polle

tarwis Ma al uristada ja kaewata, waid ta on nüüd üllendatud ille keige mailma kaewandutte. Pärast sedda läks mo armas, oh kaua waewatud, eideke issa otsima. Seal kerge ja selge tule käes temmal ennam ei sa waewa ollema, kui siin Ma peal ta ikka piddi ärra lätkatama. Egga nüüd kõbhagi ennam tedda seal ei waewa, lodan ma. Siin piddi temma aiwa allati paelo kudduma, seal istub temma sure taewa laual ja sõbb isfaga Paradisi duno ja joob taewa wina, allika wee ja kartuhwõlste assemel, mis meil siin Ma peal on, ja ka ei tulle mitte põlata! Seal istub meie helde Jssand Kristus Jesus omma kahheteistkümmne Apostliga laual, ja jaggab, mis ingliskesed kuld- ja hõbbe-kausides kofkofandwad. Eks se olle kirjutud: Seal on rõmo rohkeste Temma palge ees, löbbusad asjad on Temma parremal käel lõpmata.“ Oh! olleksin minna ka jo seal! — Agga, ei mitte! Piisut tahhaksin weel seie jada. Ka siin ma otan pea suurt rõmo maitseada.“

Nüüd pöbras temma silmad siinna pole, kus se wanna kaew olli ja poisi warra selle sees. Ja kui ta watas, siis olli otsego kaks ellajat kaewo su ümber liikumas. Warsi kargas Peter sedda asja diete läbbi katsuma, — — ja — oh mis kolle se olli! — üks hirmus tont tulli pool surnud poisi peale! Temma jallad ollid kui Ma sisse kaswanud; ei suutnud temma kät egga jalga ligutada, muud kui agga wärriseda. Mõnne sammo peal jäi tont seisma, ja temma piddi allati sesamma peale watama, sest ta ei jõudnud ei Pead pörata, egga filmi kinniwaiutada. Kõl se kolle tont olleks ka mitto wahwa

süddamega innimest pannud wärrisema. Temma olli kuus künart pitk ja üks suur rie ullatas temma jalgadeni. Temma kässi polnud nähha, agga ilmaaelata olli suur Pea laia õllade peal; palged ollid kollased, agga mõlemist silmist, ka ninnast ja laiale wennitud suust paistis ellus tulli wälja. Nenda seisis tont head tükki aega, ja et ta kül likus mõnni sam eddasi ja taggasi, siis jäi temma ikka Peetri lähhidete. Omma sures ahvastusses lugges pois keif palwed, mis temma ial oskas, agga ei aidanud ükski. Siis wast, kui Kiwõijõe õwaht sarwega puhhus, — kello olli üks — siis tagganes tont pitkamissi. Nüüd ka jõudis Peter jälle liikuda ja tullist nelja kargas temma sauna pole. Jubba ta olli mõlemad ruskikad tõstnud üllesse, et ello poolt kopputaks ukse peale — agga diete parrajaste tulli se weel temma mele et haige issa wõiks ehmatada ärra ja weel suremat wigga sada. Ka tulli temma mele, et tondi pärast temma unnustanud ammetit, mis temma ennese peale olli wõtnud! Siin pool otsas hūdis kelloke selgeste; agga kes teab, hūab kelloke teises tellide otsas ka? Hiuksed tõusid temma peas püsti, kui ta mõtles, et piddi siinna minnema ja järrele watama! Agga, pärast Kappar saab ammetist ja leiwast lahti! Mittoigi kaewandajat wõiks ärra uppuda! Kõl temma jo tõstis jalga, agga ommeti ei sanud temma paigast ärra. Eks siis ükski assi ennam ei wõi temmale julgust ja wahwust süddamesse panna? Otse kui kahhe wahhel watas temma taewa pole. Üllewal kül ollid temma issa ja temma emma ja ehk watasid ka temma peale; agga ei jõudnud nemmad

tedda aidata, sest suur wahhe oli wahhel! Polnud innimesse hinge, kellega olleks tele hakkanud. „Wotta Jummal appi!“ oli Rappar dõlnud, kui ta wälja läks wahhi peale, ja korraga seisis kui tullekirjaga temma silma ees:

„Jummal ei olle mitte kangel ei ühheftki meie seast, sest temma sees ellame, ja ligume, ja olleme meie!“

Nüüd läks temma Jummalaga, kes temma sees oli ja ellas; temma läks julgeste lotes Isanda sanna peale, ja ta leidis, et se sanna on õige. Polnud enam tonti nähha, ja tellid likusid korraсте ja Peter jäi omma wahhi peale.

Kümnes luggeminne.

Wõitleminne.

Polnud ammogi weel walge wäljas, siis tõi Toro krusiga soja kuppatud pima ja tükki leiba. Temma sillitas Peetri pallet ja kitis temma julgust. Ei pois lausunud sest sanna, mis tedda oli ehmatanud, sest kui norokenne temma alles oli, siis oli temmal jo targema aru peas. Temma tundis isse enneses ärra, et kui ta rägiks neile sest näggemisest, siis keif lapsed lõõksid kartma, ja ei julgeks enam õhto widdewikus, sadik siis õ aial tellid wahtida. Eks teisel dõl piddanud ka üks neist wahhi peale minnema? Isa kael polnud ühtegi parremaks läinud, waid enneminne weel pahhemaks. Agga tulli tont jälle, eks siis tulleks karta, et peaks laps surma peale ehmatama ärra? Peter pidas ennesega warsi isse nõu. Kõl issa kaskis

et piddi maggama heitma, kui kõi oli wäljas, waid temma läks kõi ja räkis foolmeistrile keif sedda luggu, ifka teiste teadmata. Se oli keige parrem nõu!

Roolmeister panni keif hästi tähhele, ja ütles siis: „Peeter, selle asjaga on wist isse luggu. Wolle se mitte waim olnud; sest waimul polle Pead egga riet, egga jalgo, sest ta on näggemata. Hea waim ei ehmata keddagi, sadik siis wagga last. Kurjad waimud ei wõi ehmatada, sest nemmad on pimmedusse ahelattega igga weste kinni seutud. Ükski mu ellajas se ka polle olnud; siis se oli üks kurri innimenne, ommeti nisuggune, kes hea melega teist waewab. Tahkis se sind waewata, tahtis temma selle jures middagi kurja tööd peita, — üks se ifka oli; siiski polnud se muud, kui paljas temp, ja ma tahhan seddasuggust warsi sinno ette tehha. Nisugguse tembo teggija ei wõi kaski diete ligutada, egga wasto panna ja peaks ka sinno eest jookso pistma, kui wõttaksid julgeste temma peale kippuda. Eks ommeti ma sulle ei tahha nõu anda, olgo siis, et hästi watad ette. Pärast kõi aega tahhan ma sulle nisuggust tonti näidata, ja sa pead näggema, et mo sanna on tõssi.“

Nenda ta siis teggi ka. Peaego fokkus Peter jälle pitka tonti nähhes, kes ullatas kõi-toa laeni, et ta kül teadis, kuida foolmeister isse se oli. Pärast naeris temma isse omma tühja kartmist, kui ta keif tondi tüffa sai kat sunud. Wimaks tõusis temma sees suur himmo, kuida ta wõiks tullesal dõl tondile head hopi anda ja temma tembo rided mahhakiskuda.

Koolmeister andis temmale lubba sõuneks foio minna, et ta õhtoni wõiks maggada, agga õse jälle walwata. Taewa pole näidates ütles koolmeister weel: „Agga ärra unnusta mitte, et keige waimude üllem on sinno sõbber, ja seisab sinno poolt, ei siis pea ükski kartlik mõtte egga argdus sinno süddame peale hakkama.“

Peter ruttas foio pole, puhkas rahholiste ja läks julgeste jälle wahhi peale, kui õ aeg hakkas kätte tulles, et kül Kappar ja temma wanne mad lapsed sedda tahtsid kelata. Peter olli hea wembla kasa wõtnud ja ka parrajaid kiwwa tasko, ja otas omma mäe künka peal tondi tullemist, kes siis ka ilmud jälle, kui sai kaks teistkümmend ärralõnud. Hõpis teistwiisi watas ta nüüd tondi peale. Warji ta tundis ärra, et se suur kollakas Pea polnud muud, kui õneks tehtud kõrwits, kuhho sisse olli silmade, ninna ja su assemele augud leigatud ja küündla tükkikenne paistis sest wälja. Tondi pitk rie olli mitmest tükkist kokko pandud, ja alt paistsid jallad wälja ja naesterahwa kingad! Wata se olli Peetrite hästi meie järrel. Julgeste aias temma jallale ja hüdus täie hälega: „Mis so tembud makswad? Ütle warmalt kes sa olled, muido tulleb waene luggu sinno kätte!“ Parrema käässe wõttis temma hea kiwwi ja pahhema käässe wemmalt. Tont wennis weel küündra ossa pitkemaks ja määrises karro kombel. Eile se kül olleks Peetrit ärra ehmatanud, agga nüüd naeris temma sedda, sest sedda pitkemaks tont wennis, sedda ennam ilmud altpiddi naesterahwa kirjo rie.

„Eks sa tule?“ küssendas Peter tagga julgeminne ja walmistas wiskama. Hästi paigata ja õsata, se peale olli pois willunud.

Tont ei lausunud sanna, waid lihus pisut eddasi.

Jubba kiwwi lendas kääst; jubba Pea ja künal kukkunud mahha; ja jubba teine kiwwi esimesse tagga järrel.

„Oi! oi! minno kääsi, minno kääsi!“ wingus üks naesterahwas, ja Peter teadis nüüd, et se olli Kadri, kes weel ütles: „Kül ma mälletan sedda sulle, sa ülleanneto!“

Tont waius forraga maddalaks, temma pitk rie lõi lahti, ja üks naesterahwas pugges wälja, ja pistis seddamaid jookso.

Nenda olli wõit jänud Peetrite, kes forjas keik mahhajanud tükkid kokko. Seal olli pitka warrega rehha, kelle otsas olli kõrwitsas olnud ja se pitk rie, mis ta rehha kõrgesse olli tõstnud. Sedda keik wiis Peter teisel hommikul Kappari sauna, ja rõmustas wäga sedda üllesrääkides, mis temmale olli juhtunud. Temma lotis, et temma wahwust piddi kidetama, ja lapsed kiitsid tedda ka. Agga isä keras Pead wilto ja ütles: „Kül ollid wahwa ja sa olled hästi teinud tondi tembo rided mahhahiskudes, siiski se on ifka wäga pahha assi. Ma kardan, ma kardan, suur tülli tulleb meie peale! Walmistame ifka selle wasto ja hoiame kõrwaste, et meie sü läbbi meie sedda ennese peale ei wea; siis wõime rahholisse ja kannatlikko süddamega sedda ärrakanda. Sündigo siis Jummal tahtminne; kül Temma põrab keik heaks!“

Rappari kael olli jälle terweks sanud, ja kui ta teadis kirjotajat koddo ollewad, siis läks temma siinna teada andma, et ta jälle oli terweks sanud. Ka küsis temma, kas temma käest peaks üks rehha ollema ärrakaddunud ja üks wäga pitk ja mitmest tükkist kokkopandud rie. Peter olnud kaks ööd Temma asemel walwamas ja kiskunud neid tükka tondi tembotaja seljast mahha; agga arwanud ka, kui peaksid needsammad asjad temma omno pärralt ollema.

Wingo kulumud weddasid krimpso, ja wihhane räkis temma: „Minno käest kaddunud paljogi. Ons kurrat häid wõtnud, wõtko ta siis ka tühhi paljast rehha tükki ja wannad hilbud peategi. Agga ärra ussu poisi, sest temma walletab kui püsti koer!“

Nenda sadeti Rapparit koiu. Kadrit olli ta ka kord näinud, ja wata, temma pahhem kässi olli kinni mähhitud.

Üksteistkümmes luggeminne.

Päwa paiste ja kange tuul.

Kaks nädalat pärrast sedda wõttis Peter kätte ja ütles: Kadikenne, olle ni hea ja tulle minnoga ja lastega wanna kaewando kaewo. Ma ollen püüdnud middagi rõmuks walmistada. Agga teie, lapsed, wõtke rätikud ja põlled kasa et wõite middagi sisse panna.“

Tehi ni kui Peter tahtis. Ollid nemmad järkkawo põhjal ja põikkaewo suus, siis pallus Peeter pissut kannatada. Nüüd tõttis temma

ja sütas mitto küündla tükkifest põllema. Lapsed ei teadnud, mis nemmad pidid mõtlema, kui nemmad saande kaupa näggid keiksuggu kenna ja kirjo asjo. Issa issegi polnud nifuggust odanud egga arwanudgi, kui peaks Peter se sugguse töga toime sama. Pois isse olli wäga rõmus, kui tedda kideri. Wimaks räkis temma:

„Tunnahomme Wabbamael hakkab Jõulo laar. Sepärrast anna meile lubba, issa, et Toro ja Jagopiga lähhen siinna, kas wõiksim kaupa müa!“ Jubba hakkasid kolmekessi issa käest kinni, et palluksid lubba. Ja kui sedda neile olli antud, warfi korjasid asjad kokko ja rõmo õiskamisega tullid keik kaewust wälja, iggaüks omma kimbokest kandes. Agga wata! seal seisid kirjotaja nende ees. Kui temma neid näggi ja nende kimbokestesed, warfi kahwatas temma ärra; temma huled wärrisesid ja otsekui minnestaja hälega räkis temma: „Deh! mis se on? Kust teie tullete? Mis teil on teie kimpudes? — Tunnistage warfi, muido sadan minna teid keiki wangi auko!“

Lapsed ollid keik kohlunud, agga Rappar wõttis kühbara peast ja räkis julgeste: „Wolle meil keeldud asjo, ei sullatawaid kirwa, egga muud seddasuggust, waid paljad puust walmistatud mängi asjad, mis meie Peter on teinud ja kaewandus hoidnud. Et wadage isse, isсанд!“

Siis teggi temma omma püsä lahti ja teised teggid nendasammoti. Agga kirjotaja katsus wärriseja käega, kas ka muid asjo peaks sees ollema. Kui temma ühtegi muud ei leidnud, siis räkis temma, et käl suggu toibunud, ommeti ikka wihhaga: „Runninga ehhitusfis

teie ei pea omma warga warra hoidma! Et ma teist keddagi sealt enam ei leia jälle!"

Ikka weel kartust täis satis Wing minni-
jaid omma silmadega, kinni neid enam ei
olnud nähha, ja ronnis siis kermeste wanna
kaewando sisse. Agga teisel päwal hakkasid
lapsed Wabbamäe tele. Peter olli pu laeka
ja kariko laenuks pallunud. Laeka panni temma
omma warrandust, ja laegast kariko peale, ja
astus isse aeste wahhele weddama. Toro
weddas kõiega eest ja wahhest jälle Jagop, kes
enne olli jõude kõndinud kõrwas.

Teisel hommikul said Wabbamäe rahwas
diete isseärarikkut asja nähha. Ühhe põik-
ulitsa nurga kohhal ollid muist Ma peal, muist
kariko peale pandud laua peal keiksuggu kirjo
laste mängi asjo laiale lautatud. Nende kõr-
was seisis üks weike lomoke, otsego, olleks se
täieks kaswanud, agga keskelt läbbi saetud ka-
wandaja pealminne pool. Eest Peetri Peas
fikus temma õndsä isä suur kaewando-kübar,
sullewihk ja lattern külles. Kappari wanna
kaewando-poolkuub kattis temma ahtolest kehha
kinga paelani ja warrokad ullatasid mani, et
Peter muido ei sanud känd wälja kui lükkas
rohkeste poleid üllesse. Temma jallokessi peaaego
põlnud nähhagi, waid essiotsa piddi iggamees
arwama, kui polleks temmal jalgo ollagi. Kül
se olli immelik ja naljakas! Kübbara alt pist-
sid Peetri sõstra karwa filmad wälja, et kül
pool häbbenedes, siiski ikka waggaste, ja temma
palged punnasid kinnaste. Temma kõrwal seisis
käheteiskümne aastane plikka, et kül waesis,
siiski hästi puhtais ridis. Tasane meel ja

heldus paistis temma filmist ja Peas põlnud
temmal muud warjo kui temma hästi sillitud ja
piratud hiuksed. Waene laps ei julgenudki är-
rakohmetanud käsfi puhhuda; agga se wahhem
poisike temma kõrwas puhhus aiwa allati käsfi.
Selle filmist tunti kül, et temma olleks enne-
minne need mängi asjad ennesele hoidnud, kui
aidanud müä. Agga Peter ja Toro otasid
pitki filmi ostjaid ja südda pekksis nende sees.
Pea ka korjasid mitmed kokko, kes tullid imme-
likult ehhitatud Peetrit watama. Agga kui
neist ikka weel waest wiisi tehtud kauba asjust
tundsid, et weikesed kauplijad issegi olnud kauba
teggijad, siis tõusis mitme sees halle meel.
Peetri ja Toro wessifid filmad pallusid ka här-
daste: „Et ostke ikka!“ — Oh sedda rõmo!
jubba üks naene kaupleb rattaste peal jooksewa
hobbose kuoikesse. Wabbiseja hälega nimme-
tab Peeter selle hinda, ja wärriseja käega wõt-
tab temma esimesse polluska wasto. Sanna
lausumata, agga süddamest rõmustades, pistab
temma esimest rahha tükki omma tasko. Aega
möda kogguwad ostjad kokko, et Peetrit ja
Torul paljo teggemist. Jagop kurwastab igga
tükki pärrast, mis sai ärrawidud ja selle pärrast,
et põlnud enam temmale järrele jamas. Agga
Peter ja Toro pühkisid saggedaste ommad fil-
mad, kui rõmo pisarad neist jooksid. Peetri
keige üllem kül, pumba tellid jäid üksi mümata.
Agga korraga lahkeb rahwa hull ühhest ärra
ja keik andwad auustades maad, et üks suurt
suggu herra ja temma tener jõudwad liggi.
Aiwa naerotelledes watab se laste peale, siis
tellide peale, ja küsib, mis selle hind. Siis

panni temma hinda kahhewõrra Peetri pihhuse, sillitas Toro pallet ja läks jälle omma teed, kui olli teendriile tellid annud ärrakanda. Kaewando üllem pealik! Kaewando üllem pealik! sosisfes rõõmsal näul rahwa hulk; agga Peter ütles Torule: „Sesammagi hea herra kinkis mulle se rublatükki.“

Ennego lõune aeg olli kätte jõudnud, olli keik ärramüdüd. Rahwas läinud omma teed, ja lapsed jäid üksi omma rõmoga. Agga on rõõm wäga suur, siis se sullub suud kinni. Waiit olles kõndisid nemmad kolmekessi, watasid aiwa rõmoga teine teise peale ja otsisid pödidest, mis kõlbaks isfale ja wendadele ja õddesdele Jõulo kingiks. Wimaks piddasid nõu keigidele sojad willasjed kindad osta; ja weikese Lottale osteti weel üks kirjo pildike ja üks kullatud kook. Rahholisise melega loewad nemmad kaupmehhele rahha wälja, sest ikka weel jäi neile rohkeemat warra tasko. Kergitud süddamega, ja kergitud koormaga, agga täie taskudega pörawad nemmad jälle koiu pole, ja te on neil pool lühhem kui miinnes.

Jõulo laupäwa õhtul walmistas waene Rappar omma lastele Jõulo kinki. Agga lapsesele faks, kolm ehk nelli pu õuna iggauhhe wannusse järrel, mõnned pähklad ja saiad — ja se olli waese mehhe and omma lastele! Siiski on lastel sest suur melehea, et õiskawad ja hüppawad kitsas toas, kus polnud enam kui õlli amp ja üks küündla otsoke walgust andmas. Agga nüüd tahtwad wannemad lapsed ka andi jaggada. Rikkitades lükkawad nemmad isfa ja noremad lapsed pimmeda lambrisise.

Holega lautawad nemmad kahheksa pari kindaid laiale, suremad ja wähhemad iggauhhe tarwidusse järrel. Weel kord watawad nemmad Lotta pildi ja kogi järrele, ja wangidele anta tubba sisse tulla.

Ueste hakkab rõmo õiskamine! Jõsa teeb laste pärrast, kui olleks temma enam leidnud, kui ta olli odanud, ja wata, temma leidis kindad katsudes kindad rahha täis! — Weel kord juttustawad lapsed Wabbamäe kauba asja luggu, mälletawad tännades sedda heldet herrat ja peawad nõu, mis nemmad eddespiddi wõttaksid hakkata. Wimaks nimmetab isfa, et on aeg puhkama miinna. Süddamest tännawad keik armast taewast Jõsa, kes Jõuluks heile Kristust kinkinud ja mitto rõmo pealegi — ja heitwad omma õlgede peale maggama. Jõsa watab weel kord nende seitsme maggaja laste peale, kelle palged ikka weel rõmo tunnistawad ja astub õue, et olleks õidses otsego need karjatsjed, kellele taewast kingitud lapsokesse sündimist sai kullutatud.

Urmad lapsed, kes teie sedda kõnnet loete, katsugem kuidas luggu kirjotaja maias. Ka Wing walwab weel, et käl jo südda õ aeg kääs; agga polle rõmo temma ümberkaudo, egga ka temma sees. Norsates uinub Kadri ahjo pingil ja sõimab unnes Peetrit, kellele temma sedda tahhab mälletada. Wing istub kassi põsfa külle ja püab wina pöddelist jahhutamist murre wasto; sest pahhad sannumed ollid temmale todud. Nägitud mõnda sest, kuidas luggu õlnud rõwõlitega, kes temma maia risunud, ja se teggi temmale murret. Tubba ta näggi

willetsust ennese peale tulerwad ja arwas eddasi ja taggasi ja katsus, kuidas sedda wõiks teiste peale juhhatada. Wimaks mõtles parrajaid jälgi leidnud ja heitis maagama kello kuu aial, mil kirriko tornidest terretati. Ibuloo pühha ja wahhid rõmo pärrast puhhusid sarwedega, sest Kristus olli innimeseks sündinud omma rahwa õnneks. Oues tõstis ka Rappar tännades omma häle ja laulis waggast ja rõõmsast süd-
damest:

Niud olle Jesus kidetud,
Et olled neitsist sündinud
Kui innimenne ilmale,
Sest laulwad inglid rõõmsaste, Kirielleison!

Pärrast Pühhade aega nimmetas Peter koolmeistrile, et niud nemmad keik sawad koi rahha maksma; sest et Peetri tõ olli hästi korda läinud, siis piddasid nemmad nõu keik ühheskoos seddasuggust tööd katsuda. Koolmeistri meel olli wäga hea, kui temma sedda kuulda sai, ning ka kuidas temma tonti olli saatnud jookso. Ikka jäi temma Peetrile sõbraks ja nõuandjaks.

Pärrast koi aega õppetas Peter koddo teisi, kuidas nemmad piddid wolistama. Noremad limisid käded ja jallad külge ehk wärwisid kuiud ärra. Kõl se olli lust ja rõõm, kuidas suremad ja wähhemad ussinad ollid omma tõ kallal.

Agga niud jõudis nende sauna se tulli ja willetsus, mis issa olli ettetunnud, et se piddi tullemä. Parrajaste ollid keik jälle omma tõ kallal, korraga astusid tuppa: Wabbamäe kohto sundija ja kaks sõa riistadega ehhitatud meest,

ka kohto kirjotajattest üks nendega. Se wiimsete nimmetatud kirjotaja küsis: „Ollid sinna tellide wahk, Rappar nimmi?“

„Jah, se ma ollen!“ kostis issa.

„Sa ollid niud minno wang. Ja kus on sinno kaswatik, Peter Pung?“

„Siin ma ollen!“ ütles Peter, ja tõusis kohtund laste keskest püsti.

„Pois, sinnagi pead meiega tullemä! — Sundija, kassi mehhed wangid hästi hoida, kuni meie katsume maia asjo läbbi,“ ütles kohto kirjotaja.

Kohto teendrid tõmbasid mögad paljaks ja hakkasid Rappari ja Peetri käest kinni. Ulgudes ja kibbedaste nuttes tungisid lapsed issa ümber.

„Wai!“ hüdis üks kohto tener, — „muidu meie leikame warsi teie kõrwad mahha.“ Ei temma sedda kül ei tahtnudki tehha, sest halle meel olli temmalgi neist.

„Jäge rahhule, lapsokessed!“ ütles Rappar. „Egga need head mehhed olle mõrtsukad! Mulle ei sa nemmad liga teggema, sest sedda ei salli armas Jummal mitte, kedda nemmadki peawad kartma.“

Agga lapsed ulgusid ja nutsid ikka peale.

Ei jäetud paika saunas katsumata. Wanna pörmantatki püüdis üleskiskuda ja läbbi kae wata. Korstnat, hao pinno ja laasto humnikut katsuti läbbi, igga ride tükki ja igga astjat wadati läbbi. Pealtpiddi aknat olli lanakesse peal weike kruus ja ses jälle paberri sisse mäsitud rublatük, mis Peter olli sanud, kui temma punga olli leidnud, ja peale sedda, mis müdud

asjade hinnast alles olli, ühtekokko kuus rubla kuuskümmend koppikat hõbbe rahha. Sedda leiti ja wõeti ärra ja ka Peetri kenna nugga. Siis käs kis kohto kirjotaja kaewando kirjotajat tuppä kutsuda, ja olli se sisse tulnud, siis küsis ta: „Meie olleme siit uut rublatükki leidnud. Kas teie mälletate, mis saggused rahha tükkid ollid pealikko rahha kottikeses, mis ärra risuti.“

„Kulutamisse sannad nimmetasid, et olnud ka usi rublatükka hulgas.“ Need sannad räkis Wing nenda, et olli ärratunda, kuida temma sepärrast wäga rõõmsaks läinud.

„Weel leidtime kuus rubla ja kuuskümmend koppikat hõbbedat mitmesugguse rahha tükkist. Ous siis wahhimehhe palik ni suur, et temma ni paljo wõib kōrwale panna? ja mis saggust rahha makseta temmale palgaks?“

„Temma palik on ni kassin,“ ütles Wing, „et ma kōggoni ei wõi mõista, kuida temma omma kuus last, ja sedda kasswatikko pealegi palja leiwaga wõib toita, sadik siis weel rahha kōrwale panna. Palika makseta temmale ennamiste wast rahhaga. Täied rublatükkid temma saggusele ei sa; neid hoita surema saggust rahhale. Mis sesaggusele neist ka kasso olleks, kes ommeti warsi neid jälle peaks ärrawahhetama?“

„Rublatükki“ — hakkas Kappar, kellel meel olli haigeks jänud —

„Wait,“ ütles kohto kirjotaja, — „kunni sind küsita. — Weel leidtime siit üht wäga kenna nugga, misga se pois, Peter Pung, wõlistas. Ous se teie omma?“

Wing kiskus silmad laiaks ja ütles: „Ei mitte! Se on pealikko nugga, misga temma weel sel õhtul, ennego rõõwliid tullid, sulge leikas. Ja wisist, se on sesamma.“

„Sedda nugga minna“ — hakkas Peter — „Wait,“ hüdis ta kohtokirjotaja, „kunni sinno aeg tulleb kosta. — Peale sedda olleme siit pu rehha leidnud, ja sedda tulleb immeks panna, sest wahhil polle aedagi, kuhho ta sedda wõiks tarwitada. Wiimseks on siin weel isse ride tük, agga wõimato pitk, ja mitmest jäust kokko pandud, et ma ei tea arwata, mis se peab tähhendama.“

„Mõllemad on minno omma,“ räkis Wing sure julgusega, „et ma kül ei mõista, mikspärast wargad nisaggust riet ilma warrokata kokko õmmelnud!“

Kui Kappar weel kord püdis hakkata räkima, ja ta kästi wait olla, siis külis ta sanna ja jäi wait. Agga kui hakkati tedda Peetriga ärraweddama, ja lapsed ueste hakkasid ulguma ja nutma, ja püdisid isse kinni piddada, siis räkis temma mehhise julgusega ja nutto pissar olli temma silmas: „Herra! Egga teie ommeti ei sa mo kuus lapsokest seie abbita jätma? Oh wõike selle eest hooit kanda, et kunni ma siit ärra ollen, neid saab toidetud ja taetud, neile saab kätti, ja nende järrele saab kulanud! Need lapsokessed peawad nüüd kōggoni waesiks lapsiks jama, agga teie käest saab sedda pärritud, kas neile head sanud woi kurja. Urge unnustage, et ka teie kord peate arwo teggema.“ Agga Wingule räkis temma: „Jesand! et teie isse ei lange siina auko, mis teie matie ollete kae-

wanud; et agga se kiwvi, mis teie minno ja selle waese poisji peale ollete weretanud, ei lange teie omma päbbe!"

"Mis sa ahwardad!" hüdis Bing, — "so hädda sest lähheb tagga suremaks."

Nüüd pöras Kappar omma ikkitaaja laste pole ja ütles: "Jäge Jummalaga! Urge nutke ennam! Ma jättan teid minnust parrema ja wäggevama Isa holeh. Hakkage Temmast finni! Ja kui teie ennam kusti nõu ei leia, siis palluge meie kalli koolmeistri ja meie armsa Pyetrike! Eks ma jo õõlnud nenda, et pahha ilma ja willetsust on meie peale tullemas? Agga, Jummal ellab weel! Hing, miks mõttled kaksiti?"

Mõllemad läksid nüüd ärra sundija ja teendride seltsis; agga kirjotajad jäid weel sauna, et kelsid ulgujud lapsed järrele jooksmast, ja ei läinud enne ärra, kui siis, kui wangid ennam polnud kuulda egga näha. Koiu minnes püdis Bing omma maenitseja süddame tunnistusse häält waigistada ja ütles: "Iggamees peab esste ennese eest hoolt kandma!" Agga temma süddame tunnistus ei wõtnud sedda kuulda, waid peksis ikka peale.

Kaksteistkümmes luggeminne.

Rohhus kulab asjad järrele.

Jättame nüüd nutjad lapsed taewase Isa holeh, agga wadagem, mis mõllemille wangidele sündinud Wabbamäe wangi tornis. Ei

tohtinud mõllemad ühte jada, waid neid pandi teist teisest isseärranis. Peter heitis sepärast meelt ärra, ja Kapparit enmastki waewas se wäga. Peetrit olli weel kaunis lahke ello, sest ta sai wangi hoidja ennese hõle alla antud, kes tedda wõttis omma tuppä. Seal olli temma kül ka ikka wangi hõnes, ommeti mitte kolledas wangi augus. Agga Kapparit heideti pimmeda auko, kelle kitsokeste aknate ees ollid paksud raudtrallid, ja kus mittogi wangi olli koo. Seal olli kurje, hõelaid ja jummalakartmata innimesi, kes allati sajatafid ja sõimafid ja räkifid ropput kõnnet, omma koera tõdest keldes.

Et ta seddasuggust pididi kuulma, wata se olli wagga Kappari melest foggoni hirmus assi. Süddamest kurb istus temma nurka pu järje peale ja mõtles silma weega omma koiu jänud laste peale. Ommas kurwastusses ei kuulnudgi temma, kuidä teised wangid tedda pilkafid ja sõimo nimmesi temmale pannid, sest et temma neist hoidis kõrwale ja ei tahtnud nende häbbemata juttusi kuulda.

Olli pimme tulnud kätte, siis tõi wangi hoidja õhtust leiba ja wet. Sest piskas ka wae sele Kapparile, kes koddogi parremat ei sanud. Agga paljo maggusam se olleks temmal olnud, olleks ta jõudnud omma lastega sedda süa. "Mis need waesed nüüd kül tewad? Seks nädalaks on neil kül toito; agga ma ei tea, ons weel lambi õlli maias? Peakfid lapsed nenda pilkases pimmedas istuma, ni kui minna, kül nemmad siis löökfid kartma."

Pärast sedda teiste wangide kõrwa magadeskotti peale heites, tullid ta temma lapsed

temma mele: „Kas nemmad nüüd ka jo peaksid maggama ja jõudnud meest jahhutada? Toro ommeti võttab tuld hoida ja kustutada, et kahjo ei tõuse ja so waesed lapsed peaksid hirmsaste ärrapõllema!“ — Se mõtte waewas tedda raskest. Wimaks tulletas temma sedda sanna mele: „Heida Jehowa peale omma koorma ja Temma peab sind ülles, ja ei lasse sind mitte iggaweste kõikuda!“ Sedda temma siis ka võttis tehha, ja temma südda jäi pea jälle waiksemaks, et kül und kaua aega temma silmi ei tulnud, kui ka teised ammogi norrifesid.

Teisel hommikul, kui wangihoidja surust tõi, küsis Rappar, kuidas luggu olleks Peetriga. Teine wastas: „Pois priske kül ja jubba jone peal! Keif temma tunnistas mulle,“ lissas kawwal.

„Tühhi walle se!“ Kostis Rappar. „Eks sul olle häbbi walletades, wannamees, kes sa ühhe jallaga jo seisad haua äres? Eks sa ei tea, et Jummal wallet wihtab?“

Hoidja naeris ja ütles: „Teiesugguste koerte wasto walletama, egga se olle pattuks. Meie ammetile sedda kullub ärra.“

„Et sa mind, kes ma ollen ilmašita mees, koeraks pannud,“ ütles Rappar melest waewatud, „sedda andko Jummal sulle andeks, ni kui minnagi sulle annan. Mo Onnisteggia piddi palju ennam weel kannatama.“

„Waat se on tõssi. Woh! Keif, kedda seie puri pandi, räkisid sinno kombel, ilmašita mees! Kunni koera tembud ja teud itmusid. Eä! Eä!“

Rappar jäi wait, sest ta ei wõinud teisele ülestunnistada, kuidas temma olli ilmašita.

Hirmsaks waewaks olli se temmale, et temma ei wõinud middagi tõdd tehha, ja pealegi ommast lastest piddi kaugel ärra ollema. Mitto laegast, ja sõla, ja mända, ja kulpa olleks temma selle aiaga jõudnud walmistada! Agga nenda wennis aeg temmale iggawaks, ja temma ei teadnud, kuidas ta sedda piddi otsa sama. Peetrit ka polnud palju parremat luggu, et kül temmal polnud tarwis pahha rahwa seltsis olla. Kül hoidja kulas mõnda temma suust, agga ei olnud sannagi, mis ei olleks Rapparile auuks tulnud. Hakkas siis ka wangihoidja selle wasto lahkemaks minnema; agga sest ommeti suurt abbi ei tulnud, egga wõinudgi tulla.

Mõnne päwa pärast widi esimesseks Peetrit kohto ette asja kulata. Eures ja hästi sojas toas istusid pitkal laual mitto herrat. Üks aina küsis, teine jälle panni Peetri kostmisse sannad kirja. Keige esmalt maenitseti tedda, et ta piddi selget tõt räkima ja ähwardati kõrwaste nuhheida, kui teisiti peaks leitama teinud. Siis kulati temma käest temma nimme, ja wannust, ja kus temma sindinud, kas temma wannemad weel ellus, misfugguse tõga nemmad omma Pead toinud, kaua aega jo piddid surnud ollema. Weel piddi temma selgeste üllesräkima, mis onno maias temmale juhtunud; mis temma pikemaks polle siinna jänud, ja misfuggune onno temma wasto olnud. Waat nüüd olli poisil kitsas käsfi kül. Kas temma ka piddi räkima, kuidas kartuhwid warrastati, kuidas õ aial mehhed tulnud maiasse? Et just sedda temma käest ei pärritud, — ja ükski ei teadnudgi sedda pärrida, — siis ei lausunud temma sest

fanna; muist et temma kohhus olli ikka onnut rännada, muist, et kartis temma wihha. Agga kuida temma sealt sai ärraetud, sedda räkis ta selgeste ja täieste ülles. Nüüd piddi temma ka nimmetama, kellega Kapparil ennamiste tegemist olnud, kas ta ehk nämud wõra warra sauna todawat, ehk maiale peidetawat? Weel, mis Kappar ja temma lapsed sõnud, ja jonud ja muud kullutanud; kas Kappar kord olnud silmist ja käsist must, ehk kas temmal nõggist riet olnud? Küssiti kust temma rublatükki sanud, ja sedda kenna nugga, kust rehha ja tondi pitka riet? Mis neis pussais olnud, misga nemmad keif wannast kaewust tulnud, mis ses sures laekas olnud, mis temma karikoga ärra weddanud? Kust Kappar, kes enne ikka olnud waene, korruga jõudnud keige laste eest koli rahha maksta, ust kindaid ja pealegi Peetrile head riet selga osta?

Keige se peale kostis Peter selgeste, nenda kui tarwis ja õige olli, kuida ta rublatükki sanud, ka nugga ja rehha ja tondi riet, kuida ta riet selga sanud, ja kuida temmast tehtud mängi asjust tulnud õnnistust maiasse.

Olli temma keif selgeste üllesrakinud, siis lotis temma, kui peaks temmale samma paigast lubba antama omma kalli isfaga koi minna. Agga sedda ei antud mitte. Ei õõldud temmale middagi jahutamisfeks, waid kästi pealegi, et pareminne piddi järrele arwama, et selget tõt rägiks, ja anti ta wangi hoidja holeks. Olli Peter ärrawidud, siis piddi Kappar kohto ette astuma, ja se wastas ni kui Peter olli wastanud. Sellegi pärrast ei mõistetud neid mitte

ilma süta ollewad egga lastud neid lahti. Ka temma piddi ueste wangi kotta taggasi minnema.

Järsko kaks naddalat läks aega, kunni sedda asja jälle sai ette wõtetud. Kohto wannemattel olli mitto wangi läbbikatšuda, ja siis kõi piddi kaua aega wõtma, kunni jälle kord ümber käis; agga mõningaid jäeta ka melega pitkemalt läbbikatšumata, et, kelle peale kaewati, otsego murredaks lähheksid, ja enneminne tunnistasid omma süüd, kuida mittokord jo sündinud. Sest surem hulk wangid ei wõi sedda ello wangi tornis kannatada, ja tunnistab siis omma süüd ülles, et saaks teise põlwe. Kõi Kapparit teggid ammogi mitto asja murredaks, temma kurtis ommad lapsed tagga ja olli nende pärrast murres, aeg läks temmale iggawaks ja ta tüdines ärra wangi augo pahha haifo ja seltsimeeste roppust ja hõelust kannatades, — agga temmal polnud middagi tunnistada.

Kui teist korda tulli katemisse aeg kätte, siis ütles kohtowannem omma kõrwameestele: „Wanna ja noor kaewandaja on wäga kawwalaste teinud, et enne sedda keif on täieste läbbi rakinud, kuida ikka jääksid ühhe sanna ja jutto peale, kui neid peaks tabbatama. Täanna panneme neid suud su wasto, ehk siis enne minne leiame süüd ülles.

Wangid todi üks hawal sisse. Polleks kohtowannemattel allalisest kurja rahwa pettusfest südda lainud kõrwemaks, se mis nüüd sündis, olleks wisst nende süddant ligutanud. Peter seisis jo kohto toas, kui jälle tehti ust lahti ja kohto teendriga astus sisse meie waene Kappar. Silmist olli temma kahwatanud ja

ja hopis ärralõppenud; silmad ollid auko waiunud ja feggased watasid nemmad murre läbbi kortso lainud peast; pitkamissi astus temma eddasi. Wimaks, kui Peter tedda olli ärratunnud, tedda waew olli ärrakurnanud, kargas temma kui nool issa pole, hakkas ikkitades temma ümber kaela ja ka Kappari plekinud palged mödda jooksid sured pisad.

„Oh mo tadike, oh mo armas, mo kallis tadike! Ennam ei sanud Peter suust sanno wälja.

„Mo poeg,“ wastas Kappari ligutud hälega — „kannatame rahhoga omma willetsust, otsego ilmašita Josep mitto aastat piddi wangi põšwe waewa kandma. Agga pallugem ikka Jummalat, et Temma meid ei lasse kiusata ennam kui meie südame kanda, waid tahhab kiusatussega, ka sedda otsa tehha, et meie südame kanda!“

Niüd piddid mõllemad teine teisest lahkuma, ja iärrelekatsuminne hakkas ueste. Ei ilmunud niüd ennam kui ennegi olli ilmunud. Agga risutud pealikko nugga olli se keige pahhem assi waestele.

„Kui seitungides teadust anti sest rööwli wäe kauba tööst, siis nimmetati keik neid risutud asjo ja ka sedda nugga. Kui niüd töeste sedda olled leidnud, mišk sa ei annud sedda warši teada, ehk meie siis olleksime rööwlitte jälgide peale jõudnud?“ küsis kohhus Kapparit.

„Ei minna jõua seitungid luggeda“ wastas Kappari. „Agga ööd ollen ma tellid wahtimas ja päwal maggan ma, ehk teen tööd, et weel suggu teniksin kõrwa. Kust ma ka peaksin seitungid sama? Mo meel on hea, kui lastele jõuan leiba murretseda.“

„Olgo siis,“ ütles kohto wannem, „meie ussume, mis sa praego ütlesid. Agga sest risumisse tööst ja neist risutud asiust ommeti olled saggedaste kuulnud teisi juttustawad, ja ka sedda nugga nimmetawad.

„Kül ollen kuulnud“ wastas Kappari, „et ma kül sedda selgeste ei mäleteta, kas ma ka noast middagi kuulnud. Ja kui ka olleksin kuulnud, ommeti wast kaua aega pärrast risumist näggin minna sedda nugga Peetri käes, et ma ei wõinud arwata, kuidas sesamma piddi se risumisse aial ärrawõetud nugga ollema. Ammogi jo ollid need asjad mo melest ärralainud.“

Niüd tuli Peetri kord wastata. Temma piddi ärrafelletama, miškpärrast temma polle warši issale teada annud, et ta nugga olli leidnud, waid pealegi ni kaua olli ärrapeitnud. „Sinna kiitled, kui olleksid sinna rublatükki otsego omma digusse palgaks sanud, sepärrast peaks arwatama, et sa olleksid paljo enneminne taknoa perremest püüdunud otsida, kui kahhesaa rublaga punga perremest? Kuida se wõib ühte miinna?“

Kohto wannemal olli digus. Seep se sū ja wigga olli! Peter püdis kül mõnda nimmetada wabbandamisseks, — siüd temmal süski ikka olli, et ta leitud nugga olli ärrapeitnud. Sellepärrast ei wõinud ka ükski kohtowannemale süüks luggeda, kui temma mõllemad wangid arwas püsti koerad ollewad.

„Hea melega tahhan ma teid lahti lasta,“ ütles kohto wannem, „kui teie jõuate ommad sannad töeks tehha. Toge tunnistusmehhi, tedda kohhus wõib uskuda. Agga siitsadik on

asjad hopis teie wasto tunnistamas. Nehhaga ja sure tondi ridega sesamma luggu. Kaewando kirjotaja tunnistab, et temma tüdruk selle õ aial polle maiast wälja sanud, kui sedda tonti nähtud, ja tüdruk isse salgab ka, et Peter temma kät kirwiga wiggaseks wissanud. Mõllemad finnitunud pealegi et pois olnud ammogi jo kulus wallelik. Sepärrast meie ei wõi teid mitte lahti lasta, ennegi teie ennast jõudnud wabbandada selle wasto, mis teie peale tahhab süüks jada. Ehk weel leiate parramat tunnistust ennestele? Agga kui teie peaksite pettiset kombel omma süüd salgama, ja nenda kohut wõttaksite naerda, siis pange tähhele, et selle läbbi teie nuhtlus peab sedda raskemaks minnema.

„Polle ma wallelik,“ nuttis Peeter, „ja sedda peab ka se herra tunnistama, kes mulle selle ue rublatükki andis ja mo nimme kirja panni.“

„Kes se olli?“ küsis kohto wannem.

„Sedda ma ei tea,“ kostis Peter. Lada rahwas nimmetasid käl kord temma nimme, kui nemmad temmale maad andsid, agga mu rahwa jutto pärrast ma ei sanud sest õiget arro.“

„Mis wisi temma siis olli? Mis suggused rided ollid temmal seljas?“ küsis jälle kohto wannem.

„Suur ninna olli temmal ja kõrb hobbone tõntsfabbaga. Agga temma olli ifka wäga hea herra, kes issegi maksis mulle mo pumba tellid kahhewõrra. Temma teendril olli sinnine kuub seljas ja kollane krae külles.“

Kohtowannem pöras naerotelledes omma kõrwamehhe pole ja räkis sallaja temmaga;

siis ütles ta wangidele: „Minge jälle omma wangi fotta.“

Kül olleksid enneminne koiõ läinud, agga ei wõinud parrata, nemmad piddid sanna kuulma. Näddala pärrast piddid nemmad jälle kohto ette minnema. Sekord olli ennam kohto kõrwamehhi, kui enne sedda, ni kui Kappar jõudis tähhele panna.

Ueste küsiti jälle. Kappar ja Peter püüdsid keigipiddi, kuidas saaksid end wabbandada, agga kohto wannem jäi ifka se sanna peale, et se weel polle tunnistusseks. „Togo tunnistust!“ hüdis temma.

„Hatsäh!“ aewastas üks kohto herrade jäust.

„Zummal appi!“ ütles Peter omma lapselikkõ julgusfega ja watas selle peale, kes olli aewastanud.

„Zännan wäga!“ kostis sesamma ja watas ka kõrwaste Peetri peale.

Agga Peter näitas sõrmega temma peale ja hüdis kui meletõ: „Wata, se on se sure ninnaga hea herra, kes mulle rublatükki kinkis ja mo tellid ärra ostis. Eks se olle nenda, armas herra, et ma polle wallelik?“

Se olli ka tõeste sesamma herra. Se tõusis toli pealt ülles, astus Peetri pole ja ütles lahkeste: „Woi sinna seolled mo armas lapsõke?“

Kappar kummardas allandlikult ja ütles auustaja kombel: „Armolinne kaewando üllem pealik! hallastage meie peale, meie olleme ilma süta.“

„On se tõeste nenda,“ wastas herra, „siis wõite teie rahhul olla. Digus peab ifka õigusseks jama. Agga ialgi ei olleks minna sedda

uskunud, et sinna, mo armas Peetrike, piddid ka se weike kaewandaja poeg ollema, kelle käest ma Jõulo ladal tellid ostsin. Noh, nüüd se on selge, kust teie rublatükki ja ka ni paljo rahha saite. Omma silmaga ma näggin, kuida teie kauba warra hästi jooksis, ja kuida sinna omma oe ja wennaga allati piddite rahha tasko forjama. Se olli diete minno maia ees, kuhho sa omma warra ollid laiale lautanud ja teiest näggemata näggin ma keik läbbi akna. Nüüd ussun minna ka, et sa sedda nugga olled leidnud ja ei mitte warrastanud. Cest ollid sinna ni biglane minno punga kätte andma, et sa kül ei teadnud paljo rahha selle sees olli, siis sa ka tõeste ei wõtnud noa pärrast digusse tee pealt ärraeksida. Agga ikka weel on mitto asja minno arrust seggane ja sellepärrast pean ma weel fõrd sinnoga sest luggust räkima.

Kolmasteistkümmes luggeminne.

Peästja.

Kaewando üllem pealik wõttis Peetrit teise kambri issepäinis. Kül se mõistis Peetri suud awwata! Temma ette ei wõinud Peter middagi sallata: nenda oskas ta küsida ja ka poisi julgeks tehha. Peter piddi temmale üllesräkima, kuida kartuhwolid sai warrastatud, kuida koera sai kägistatud, kuida wõrad mehhed tulnud õ aial Wingo maiasse. Temma piddi üllesrækima, kuida ja kust temma sedda nugga leidnud, ka et sealsammas weel olnud nõggine kätterättil ja kuhho se jänud, ka kulati temma käest

Kimbo Mikko pärrast, kellele ta piddanud pradi ja foki ja wina wima.

Runni Peter sedda alles üllesrækis, jäi üllem pealik ikka ennam mõtlema. Pea wangutas temma Pead, siis watas lahkeste poisi peale. Wimaks ütles temma: „Mo armas Peetrike! et sinna keik otsekohhe mulle olled teada annud, siis tahhan minnagi otsekohhe sinnoga räkida. Kohto wannem olli minno käest kulanud, kas minna kül piddin se sure ninnaga mees ollema, kellel kõrb hobbone olnud ja tener sinnise kue ja kollase kraega, kelle peale sinna ollid ninnetanud; siis ma kulasin keige teie asja järrel. Minna kulasin ka keige teie tutwatte käest, kuida teie siitsadik ollete ellanud. Ja wata, keik tunnistasid, kui ühhe suga, teie wagga ello kumbed ülles; agga kaewando kirjotaja ja temma Kadri ei tunnistanud teist ühtegi head. Kül on teada, et sallalikkud mittokõrd pannewad end wagga ja jummalakartilikko rahwa näole, et nemmad kül on kistsjad hundid koggoni. Teid minna nisuggusiks ei panne mitte. Kui ka sallalikkud mõnda aega ommad kumbed wallega peawad, wimaks ommeti fõrd ilmub hundi karm. Seddasuggust minna teist ei olle leidnud. Kui sa nüüd tootad keikide eest sedda sallaja piddada, mis meie isfekeskis siin olleme räkinnud, siis tahhan ma sind ja so issa kulamispeale lahti tehha.“

Hea melega ja keigest süddamest tootas Peter sedda.

Nüüd läks üllem pealik Peetriga taggasi kohto tuppja ja mõllematte wangidete käänehheks heites, pallus temma, et neid peaks lahti las-

tama. Kohhus andis neile siis lubba koto minna, agga illem pealik ütles weel: „Kappar! Nüüd olled sa minno wang, sest et minna ollen sinnute kdemehheks heitnud. Lõ siis minnoga kät ja toota mulle, et sa ei karga ärra, waid tulleid jälle, ni pea kui kohhus sind kutsub!”

Kappar lbi se peale julgeste kät, ja ütles: „Armolinne herra! Jubba mo kuus lapsokest on mind paigal piddamas. Ennego ma neid mahhajättan, tahhan ma keik kannatada. Agga taewane Issa tassugo teile tuhhande wõrra, et teie meie peale ollete hallastanud. Jummal õnnistago teid ja teie lapsed ja andko teile, et teie käsfi hästi käib aialikkult ja iggaweste!”

Kappar ja Peter nutsid rõmo nutto ja tänasid ka keik kohtolikkmed, et nemmadki suurt head neile ollid teinud.

Ollid nemmad liinnast jõudnud wälja, siis jäi Kappar seisma ja ütles: „Peter! ja pissut seisma! Esseite pean ma end hästi tulitama. Kas sa kül mälletad, et ial pääw olnud ni selge ja toetaw kui tänna? Mo melest on se ni lahke, kui olleksime jo taewas!”

Peter kitis ka päwa kennaiks. Agga ei olnud ilm teine, kui se muidogi selge küündla ku päwal tahhab seal mägghisel maal olla. Raua ollid nemmad wangi bone ummukses ja häisus olnud ja sellepärast olli selge taewa tuul ni kallis nende melest. Kül on arwo neid, kes sedda head mõistwad tännada. Agga kes kord sedda sanud maitsra, mis Kappar ja Peter wangi põlwes piddid kandma, se kül teab pareminne Jummalta heldust tännada.

Tekäminne koto pole ommeti olli wäga pitkeline. Et nemmad kaua aega ei olnud liikunud, siis wässiwad nemmad nüüd pea ärra. Peale sedda jäid nemmad sagedaste seisma, et tänaksid Jummalat jälle, kelle selge taewa al nüüd jõudsid rõmoga liikuda. Agga siis hakkas Kappar ohtokaste: „Oh mo waesed lapsed! kuidas nende käsfi nüüd peaks käima? Ons neil ka püdo olnud? Aidago Jummal, et ükski neist polle haigeks jänud, polle surnud ärra! Nuttame, Peter! Jõuame eddasi!” — Nenda teggid nemmad aina allati, keige se tee peal. Wasto õhtut näggid nemmad emalt pumba tellid ja ka omma saunakest. Oh, Kappari südda peksis wäga! Umberkaudo watas temma, kas temma lastest üks peaks wahhi peal ollema. Ja wata, läbbi widdewikko näggi temma Pead ille mäe künka paistwat. Kül nüüd sirrutasid jatgo! Agga teine kulis rahwast ruttoga tullewad, pöras Pead, ja et ta warfi Peetrit ärratundis, siis kargas Jagop temma wasto ja ütles: „Peter, eks sa to tati kasa?”

Jubba iesa olli ommad käed temma umber lahti lautanud, agga Jagop watas immetelledes ärrakurnud ja kahwatanud mehhe filmi, kummi tedda jälle ärra tundis, ja siis hüdis temma: „Armas taat! mo tadike!” ja hakkas temma umber kaeta.

„Olette teie weel keik ellus? olette keik terwises? ons teil hädda olnud?” Nenda küsis Kappar ikka, agga ei sanud wastust, sest poisid jooksid teine teise tõtto sauna pole. „Taat tulleb!” hüüdsid nemmad alles ukse tagga, hüüdsid nemmad läbbi ukse, ja saunas olli suur

tuhhin. Ärra wisfati noad ja putukfid, harjad ja wärwi rüistad, ärra tallati praego wast walmistatud lambokesse ehk pufesse kuido, ja teine kippus teisest möda ja hüdis täie ja rõõmsa hälega: „Saad tulleb!“ —

Nüüd tehti uft lahti ja bisates ja rõmo pärrast nuttes wennis lapsse karri koiu töttaja isä wasto, et saaks ruttuste temma ümber kaela hakkatud ja tedda terretatud. Lapsed tormasid temma peale ja weddasid tedda tuppä. Seal hüdis Kappar: „Sain ma ommeti teid keiki jälle kätte, oh armad lapsokesed! Teie ollete mulle rõmuks ja mo warrandusseks! Olgo Jummal tännatud!“

Nüüd kulasid lapsed, kuida wangide käsfi olli käinud, ja isä kulas jälle, kuida laste käsfi käinud. Lastel olli halle meel, et isä olli pool haiglane ja räkisid, kuida nemmad igga õhto läinud head tükki maad Wabbamäe teed möda, ikka lotes, et isä tulleks wasto, kunnimaks jo heitnud meelt ärra, et temma ei tahtnud wasto tulla. Weel räkisid nemmad, et Kalkwi onno olnud tännini isä asemel tellid wahtimas, et kaewando wallitusse poolt neile olli keik tarwidust murretsetud, ja et koolmeistri issand saggedaste käinud neid watamas. Sure rõmoga näitafid nemmad ka issale neid mängi asjo, mis nemmad selle wahhe aia sees ollid teinud, kunnim temma neist ärra olnud. Agga isä ütles: „Edeste, lapsokesed, se on Jummal suur arm, kui innimenne jõuab tööd tehha. Käl Peter ja minna, ollemz sedda õppinud ärratundma, kui meie wangi põlwes ollime. Hea melega olleksime meie tööd teinud! Ei siis olleks aeg meite

ni igga waks läinud, ja rahha olleksime pealegi forjanud!“

Kalkwi olli omma sõbra tullemist kuulda saanud, jõudis nüüd ka sinna ja rõmustelledes andis ta temmale kät.

„Wanna sõbber,“ ütles Kappar, — „ei ma wõi parrata! Selle õ aega pead sa weel minno asemele jama, sest ma ollen ärrawassinud; agga homme hakkab minna jälle peale, ja sinna olled murrest lahti.“

Kalkwi naerotelles ja ütles: „Polle wigga wanna wend! Sul weel on aega, kunnim kord jälle tulleb sinno kätte. Minna sain käsfo, et sa ei pea hakkama peale, ennegö jälle olled toibunud ja käsfa aianud.“ Ütles ja läks.

Agga olli Kappar omma lastega rõõmsa südamega õhtust leiba wõtnud, siis tännas temma weel kord Jummalat, et ennam temmal polnud tarwis kurja rahwa seltsis olla ja maggada ja heitis puhkama. Rahholiste maggas temma ja tõusis jälle rõmoga.

Wingoga polnud luggu nenda. Käl temma mõitles eddasi ja taggasi, mikspärrast Kapparit ja Peerit jälle olli lahti lastud, ja ommeti olli temma õiete kaewalaste rõõwoli risumist nende peale aianud! Emalt jo pöras temma nende eest kõrwale, otsego kardaks temma nendega kokko sades.

Mõnne päwa pärrast anti Wingule käsfo Hangamäele minna, kaewando wallitusse asjo aiama. Sai temma ärraläinud, siis wõeti Kimbo Mikkut ja Kadrit kinni. Kohto poolt sadetud kulajad ja kaewando üllem pealik issegi tullid keik koshad läbbi katsuma, mis ollid

Wingo silma alla seatud. Seddamõda, kuida Peetri tunnistus juhhatas, hakkati keldrit läbbi katsuma. Ollid keik asjad wälja kantud, ei leitud seinadest salla paika ühtegi. Agga kui sai wet todud ja põrmanda peale wallatud, siis leiti, et sel kohhal, kus õlle pöddelid seisnud, wessi walgus hobiga ärra. Nüüd kaewati lahti ja wata seal, pea leiti head hulka sullatawat kiwri, ja ka mitto asja, mis wägiti rõõwlist ärra widud ollewad. Kadri kerstust leiti nendasammoti asjo, mis pididi ärra ollema. Kadrit todi ette ja näidati temmale need leitud asjad; agga ei ta tunnistanud asja ülles, waid salgas kõrwaste ja panni ennast waggaks ja teadmata sest asjast. Agga Mik ei olnud weel mitte ni kangekaelne, waid tunnistas, et temma, ja kirjutaja isse, ja jodik Mats olnud rõõwliks, ja et nemmad wimaks, kui Wingo sai nõgge musta ommast filmast ärrapesnud, temmale ja Kadri se siddunud käed ja suud finni. Wingo nõggiseks sanud kätterättikut ollid nemmad kasa wõtnud, agga sesamma ja ka pealikko nugga olli nende käest ärrakaddunud, kui nemmad rutto pärrast wanna kaewando kaewo lainud mõnda asja sinna ärrapeitma. Sealt siis Peter neid leidnud. Agga et se ei pidanud tähhele pannema, kuida Wingo ja Mik kahhe õ aegus läksid wanna kaewo omma asjad parreminne ärrapeitma, siis Kadri pidanud seks tondi tempo teggema.

Kulajad läksid sejarrel, — Mikkut, Kapparit ja Peetrit kasa wõttes wanna kaewando kaewo, keik läbbi katsuma. Peter pididi wanna kätterättikut wälja toma, mis alles olli temma ma-

alluses tõ kambrikeses, ja pididi ka näitama, kust kohast temma nugga olli leidnud. Siis läksid keik allama põikkaewo, kuhho rõõwlist ollid risutud warra palsa prüggi kiwri alla peitnud. Mis Wingo ja Kadri asjust weel pudus, ja ka pealikko kubegi leiti sealt, agga temma rahha ollid mehhed warsi ennese kestis ärra jagganud.

Olli nenda keik ilmsiks tõusunud ja selgeks sanud, siis põrasid mehhed jälle Ma peale taggasi minnema. Agga nüüd kohkufid mehhed wäga ärra, kui leidsid, et pealmisse reddeli pulgad keik ollid ärra raiutud ja nemmad ennam ei sanud üllesse! Kes sedda pahhandust teinud? Wingo olli kangel ärra, Kadri olli wangis, Mik isse kaewus ja Matso pärrast olli kasko antud teddagi finni wõtta. Agga siin ei maks, nud paldas arwamine, waid abbi olli tarwis, kuida peaseksid kaewust ja hukatussest. Wimaks tulli Kappari mele ja ta ütles: „Mitto aastat teed ollen ma siin kaewus tõõl olnud, ja mo melest on kui pool läbbi seggamine, kui peaks siit üks põikkaewo minnema sinna kaewudesse, kus praego tõõd tehakse. Kui allumisse järsk kaewo polle wet korjanud ja se põikkaewo polle upputuskes, kül meie siis pea peaseme wälja.“

Kaewando üllem pealik wastas: „Polle siin wet karta, kui kawud jookswad ühte, sest teised kaewud on süggawamad, sepärrast peab wessi keik sinna walguma ja pumbad saatwad keik wälja. Et katjugem ikka!“

Keik ruttasid lahke melega allapiddi, agga Peetrit ja Mikkut polnud meel mitte hea. Peter polnud sedda õppind kauaks Ma alla jada, agga

Miskut waewas süddame tunnistus, et tedda tabbatud kurja töö pealt.

Rappar, kes oli teiste juht, astus nende eel pitki reddelit allapiddi, ja oli siis ka esimesse omma jalga wiimse pulga pealt kaewo põhja, agga ka wette pannema. „Aus herra,“ hüdis temma nüüd, „teie sanna on õige; polle siin enam wet kui säre marjani. Tulge julgeste mo järrele.“

Laddisedes astusid keik teine teise järrele eddasi, ja üllem pealik ütles naerdes: „Egga se ammogi weel ei ullata kurgoni!“

Agga ühhest põikkaewust läbbi ja jälle teisest läbbi läksid mehhed, ja ikka jälle oli kiwi sein ees ja ikka weel ei leitud parrajat teed. Head tükki aega jo ollid nemmad otsinud ja polnud leidnud. Rappari filmist tunti temma suurt murret ärra ja teisedgi löid kartma ja äggasid ka. Üllem pealik üksi ei heitnud meelt ärra; ta panni kõrwa seina külge, kas ehk peaks püüsi rohho paukumist kuulma, ehk kangiga raiumist; temma katsus, kuhho pole wessi piddi walguma; temma arwas ülles kuhho pole ja kui kaugele nemmad ollid läinud. Nüüd käskis temma siina põikkaewo minna, mis läks kaugele pahemat kät möda ja kus oli rohkeemat wet sees. Agga ka sealt pöras Rappar taggasi ja ütles, et ei pease läbbi. Mitto jo rakis, et se peaks parrem ollema jälle üllesse pole minna, ja sealt abbi otsida, kui asjata Ma al lommedada.

Agga üllem pealik wöttis latternat ja walgustas sedda seina, kust nemmad ei piddand läbbi peafema.

„Arge löge arraks minnema!“ hüdis temma. „Polle se te iggaweste finni pandud, waid lastiste kiwwidega lautud!“ — Nüüd panni temma latternat wöle ja wöttis lahtised kiwid ärra, ja andis omma järgmissele, ja se jälle omma järgmissele. Wata nüüd ollid koftokulajad pitkas reas keik tõmehhiks sanud, ja kiwi kiwi järret läks ühhest käest teise, agga wiimne wiskas kiwi ennese tahha kaewo, kunni te oli lahti. Julgeste ja rõmoga astusid keik jälle eddasi ja pea ollid nemmad seal, kus tõmehhed tööll olliwad. Ennä, jubba paistis neile helledaste ühhe raiuja kaewandaja tulloke! Se kaewandaja jälle, ei tunnud neid tullewad, ennego jo õiete liggi olliwad, sest temma peitli ja wassara paukumisse kelas tedda, nende tullemist tähhele pannemast. Agga sedda hirmo, mis nüüd temma peale langes, kui ta sealt poolt näggi tulle õite ennese pole wenniwad, kust ei arwatud wõimalikko ollewat. Ommas kartuses arwas ta neid waimud ja tondid ollewat. Temma käed wärrisefid, peitel ja wassar kukkusid temma käest ja wabbiseja hälega õhkas temma: „Keik pühhad waimud —“

„Kiitwad Lojat lauldes!“ — lisas lahke hälega eel astuja üllem pealik. „Wanna kaewandaja, eks sul olle häbbi sest, et arwad omma üllema pealikko tonti ollewat?“

Kaewandaja mõtles ikka weel kui peaks se keik kurradi filma muundamine ollema, ja jäi ikka laia suga seisema, et kül jo oli käsko sanud teed juhhatada järkkaewule. Siis wast tuli jälle hing temma sisse, kui Rappar oli temma õuadest finni hakkates tedda hästi rapputanud

ja waljuste hüüdnu: „Oled sa sögge, wanna kaem! Eks sa siis ei tule? Woi tahhad sa tenistusfest lahti sada?“ Allandlikkult tombas ta kühbara peast ja astus teiste eele. Pea jõudsid keik järffkaewo alla, kus tühje kiwwa, agga ka sullatawaid kiwwa astjattes üllesse wiin nata. Kaks kaewandajat seisis seal tõta täie astja jures ja sõimasid teisi, kes üllewal nende tõõst ei holineud.

„Meie otame jo tükki aega,“ wabbandasid end mehhed, kui üllem pealik liggi astus. „Kes teab, mis seal on sündinud; ei ennam tulle astjat mahha, egga lähhe teist üllesse.“

„Siis kül peame jälle reddelit mõda üllesse minnema,“ ütles üllem pealik omma seltsimeestele. Peaago on tänna keik meie wastane.“

Ennego temma sai kõrwale põõrnud reddelitte pole, nähti kõrwalisest põikkaewust kaks tullokest ruttawad.

„Pumbad seiswad ja kaewud sawad wet täis,“ kiskendasid jo emalt ruttajad kaewandajad.

Altpiddi kuuldi kanger kohhisemist ja häddaliste häält: „Appi! Appi! Wessi tõuseb; meie uppume ärra! — Appi! Appi!“ —

Jggalt poost kerkisid süggawusfest ja pimmesdusfest helledad tullokesed, ja tõtsid keik järffkaewule. Siin kuuldi häddaliste kiskendamist, seal peasesid tõmehhed kaewule.

„Olli sedda weel tarwis!“ ütles üllem pealik, ja kaskis kirjotajat, et piddi kaks meest üllesse saatma, et panneksid wiinna jälle kaima, ja ka järrele watama, kas keik tõmehhed olleksid süggawusfest peasenud, ehk weel mõningane

tarwitaks teiste abbi. Kaks meest sadeti üllesse minnema ja nüüd hūti teisi nimme parrast:

„Ullas! Haug! Hilwes! Känd! Raup! Kårs! Rūt! Mänd! Din! Orraw! Pulk! Samb! Kul! Suud! Kallas! Kild! Non! Saar!“

Ja iggamees wastas „siin! siin!“

„Kang! Mold! Kum!“

Ei wastanud ükski.

„Kang! Mold! Kum!“ hüdis kirjotaja weel ford.

Ei wastanud ükski. Wimaks hakkas üks wanna kaewandaja ja ütles: „Need kolm on tagga Keisri kaewudes, kus nemmad ei wõinud kuulda egga tunda, et pumbad seisma jänud, ja kust nemmad nüüd wee parrast ennam ei pease läbbi.“

„Kes tahhab õige mees olla, se tulgo minno järrele!“ hüdis kirjotaja, ja wõttis ühhest pitkast tõiest kinni, mis seal maas olli, ja läks pitki reddelit alla. Seitse meest tõttas julgeste temma järrele. Pea ollid nemmad süggawas wees ja teised kuulsid neid sobrawad; agga nende tullokesed paistsid ifka selgeste.

„Kül ifka tellid jänud seisma!“ ütles üks kaewandaja; egga muido polleks wet ni walluaste tõusmas. Agga miks Kalw ei olle meile hädda-kellaga teadust annud?“

„Wim, wam, wim, wam!“ widdises nüüd kella hääl.

„Oleksime meie enne sedda rākinud, siis olleks ka enneminne kella tõdud,“ ütles sesamma kaewandaja jälle; „nüüd sedda ennam polle tarwis.“

„Wait, wait!“ hüüdsid teised ja kulasid alt häält.

Mehhed wee sees hüüdsid teine teise pole, agga waewalt kuuldi teistest nende häält, sest wee kohhiseminne kaswis ifka kangemaks.

Tullokesed ilmusid alt, kaddusid jälle, ja hiilgasid forraga diete lähhidelt. Reddelid pörusid kord kangeste ja nüüd kuuldi löötsutamist. Kirjotaja tuli reddelid möda üllesse ja piddas parrema käega ühhe kaewandaja kraest kinni, agga teine kandis temma jallad. Nenda weel kanti teist ja kolmat ja pea ollid keif järskkaewo põhja peal.

Keif tungisid nende ümber kokko, kedda olli weest wälja kantud ja sure rõmoga tunti neid weel ellawad ja pissut hawal ommad liikmed ligutawad.

„Ausad mehhed“ — fitis üllem pealik aita-
jad, — „omma jõudo möda tahhan ma püda teile tasfuda, mis teie ollete teinud!“

Agga rõõm hiilgas meeste filmist, ja et nemmad jõudnud teisi hinges hoida, se olli nende melest jo se keige surem palk.

„Mis teie siis jälle ollete taggasi tulnud?“ taples üllem pealik nende wasto, kedda läkkitati, et wiinna panneksid jälle käima.

„Aus herra,“ wastasid mehhed hingerdades, „ei meie wõinud üllesse miinna, sest pealmisese redдели pulgad ollid keif ärraraiutud.“

Warfi käs kis üllem pealik allumisese redde-
lid lahti kangutada ja üllesse weddada. Agga se ei tahtnud ni ruttuste korda miinna, sest reddeli pak olli mitmest kohhast pitka raudlattiga kaljo külge kinnitatud, ja nende naelo tuli nüüd wälja

kangutada. Käl nüüd ruttas warfi mitto tö-
meest reddeli peale, ja nende riistadega tehti ka pealmisese ja keskmissese witsad pea lahti; agga allumisese ollid wee sees ja ei kulanud ühtegi, et kül mehhed ollid rinnoni wee sees.

„Kaiuge reddelid pealtpidi witsa katki!“ käs kis üllem pealik wälja hälega, issegi kartes, et assi wennib wäga pitkale. Pak hellises meeste kerwe hopide al, ja et kül wessi töusis ifka kõrgemale, siiski nüüd reddelid ollid rahwa melowalla järrel liikumas. Nüüd kanti reddelid ifka kõrgemale ja keif rahwas ruttas wee eest üllemale. Nenda tullid mehhed pealmisese red-
delitte kohta ja pannid neid alt üllesse kantud reddelid pakko naale, ja kinnitasid neid kõitega. Kül weel pudus hea tüf, sest allumisese redde-
list olli tüf mahharaiutud, agga meeste kawwa-
lus leidis pea nõu.

Ei aus sõamees ei jätta omma sõariisto mahha, muido kui keige surema hädda aial. Nenda ka ei jätta kaewandaja omma tö riisto mahha, misga temma ennesele leiba tenib. Se-
parrast ollid nüüd keigil tö riistad käes, ja nemmad aiasid neid pakko sisse ärraraiutud pulgade asfemele, siin kangi, seal peitli, seal kirwe, kinni jõudsid Ma peale. Kül ollid wae-
sed reddelid, agga kui tulles surma eest põgge-
neda, siis ka leppiks mitto weel paljo wae-
maga.

„Jummal appi!“ hüdis esfimenne, kes olli üllesse sanud, ja sirutas kät järgmist aidata:

„Jummal appi! Jummal appi!“ kuuldi nüüd aina allati, ja pea ollid keif maallusese wee eest kõrwale ja lahke ning kuiwa Ma peale

jõudnud. Keikide rõõm olli suur, ofsekui ollesid nemmad Jummalale käest ueste omma ello sanud; agga ükski ei olnud ni rõõmus kui Peter, kes nüüd teistkorda kaewando miinnes weel suremas abhastuskes olli olnud, kui esimest korda. Sellepärast tootas temma kõrwaste, et temma ellades ennam ei tahha hirmsa ja kolleda süggawusse miinna.

Kui kaewando üllem pealik kaewo pealdse maiakesse ust lahti teggi ja taewa alla astus, siis kulis temma ka, kuida Riwwijõe kiriko kellad pandud ruttuste hüüdma, et tähhendaksid rahwale, kuida häddaste abbi tarwis. Iggalt poolt, üle mäggede ja läbbi orgude ja ka ligema kaewanduteft tõtsid mamehbed ja kaewandajad kokko. Ja mis neid weel ennam panni ruttama, wata se olli se fannum, et kaewando üllem pealik, kedda keik süddamest auustasid ja armastasid, olli sures häddas. Agga ofsata suur olli nüüd nende rõõm, kui nemmad kedda näggid nende eel wälja astuwad, kes hirmsast surmast ollid peasenud. Laddusa palle-näoga astusid keik temma ümber ja hüüdsid sures süddame rõõmus temma wasto: „Jummal appi!“ Sest jõudis temma nende suurt armastust ärratunda, ja ligitud süddamega tännas temma rahwast. — Keige omma feltliga tõttas temma nüüd tellide jure, et saaks teada, kust se tulnud, et nemmad seisma jänud. Jubba olli mitto kaewandajat püüdmas, et saaks tellid kōhhendatud, ja kalw, kes nüüd lõppetast omma kella lõmist, selletast temmale ärra, et Wing keik kurja olli teinud.

Wing, kedda süddame tunnistus kül piddi waewama, olli pole tee pealt taggasi pōranud. Et mõllemad wangid ni pea ollid lahti lastud, ja et temmale nisuggust kasko olli antud, mis suggust muudo temmasuggusele ei sanud antud, wata, se keik likus tee peal allati temma mõttes. Rahha pärrest palkast temma ühhe tuttawa Hangamäel kasko aiama, ja tõttas isse taggasi. Omma maia liggidal näggi temma Matso, kedda olli wangi wõetud, mõda wirwat, ja kui nüüd ka temma kōpputamisse peale Kadri ust lahti ei teinud, siis mõdistis temma kül, et keik olli ilmunud. Ühhe poisikesse käest sai temma järrele kulates ka weel teadust, et kaewando üllem pealik tulnud mitme kohto heradega ja praego läinud, Mikko, Kappari ja Peetriga wanna kaewudesse. Noh! nüüd olli assi kōggoni selge! Agga ka temma kurri nõu olli warsi petud. Eello poolt jooksis temma wanna kaewule, ja raius reddeli pulgad katti, kui herrad ollid süggawuskesse läinud. Nenda teggi temma ka ues kaewandus. Peale kedda leikas temma häddakella kōie katti ja wiiskas maia ust lukko. Sure ruttoga läks temma tellide otsmisse maiakessesse ja raius tellidest mõnno palgi katti, et pumba rattad piddid seisma jama, ja melitas pealegi Jagopit, kes nüüd, kinni kalw maggas, wahti piddas, tellide maiakessesse, ja panni ust temma tagga kinni. Wimakas kaskis temma wiinna mehbed, et piddid kalwile appi tõtma, tellid kōhhendada; agga isse leikas temma wiinna kōit katti ja ruttas omma maiasse, kust ta hästi kõrwale pandud kuldrahha kotti wõttis, et saaks ruttuste wõrale

male, ennego hakkati tedda otsima ja temma järrele aiama. Oh misfuggune hõel tõ se olli! Ei temma holineud sest, kas mitto innimest piddi otsa sama, mitto naest piddi lesseks, ja mitto last piddi waeseks lapses jäma; — kui agga isse peaseks!

Wata siin, kuidas üks kurri tõ weab ifka ja ifka jälle teisele. Maius ja ahnus saatsid tedda wargale; et wõiks warga tõõd peita jäi ta rööwliks; et rööwli palgast peaseks, lükkas ta süüd ilmasüta rahwa peale ja jäi wimaks mõetsufaks! — Kõl olli temma diete arwanud, kui ta omma wimist kurja tõõd teggi. Mitto tundi kullus ärra, ennego keik temma hõelus ilmus, ennego häddalised peasesid kaewust, ennego tellid hakkasid jälle liikuma. Ei tulnud se ka keige se päwa otsa kellegi mele, et peaks Wingo järrele aiama. Agga, sa tühhine innimenne! mõttled sa ka Jummata kange kohto eest warjule miinna? Eht olleksid sul koido tiwad ja sa lennaksid merre otsa, ifka Temma kääsi saaks sind kätte jälle!

Mõnne päwa pärrast leiti Wingut metsast. Temma olli omma kuldrahha Ma peale wälja puistanud ja isse ennast pu otsa külge ülles ponud! Wõib siis käl iggamees isse ärraarwata misfuggune waew ja piin tedda koormanud, et ta ennast ei suutnud ello kannatada, waid teggi ennesele otsa!

Neljasteistkümmes luggeminne.

Kes ifka kardab Jummalat, kül Jummal tedda aiwitab.

Mi kui Kappar olli etteräkinud, langes Wingo siinna auko, mis temma teistele olli kaewanud. Peter nuttis kibbedaste, kui ta omma onno hirmsast otsast kuulda sai ja pallus Jummalat härdaste, et hallastaks selle waese hinge peale, kes nenda kurjal kombel ennesele olli otsa teinud ja ei olnud omma wagga de wiisil ellanud. Ei temma kehha sanud Kiwuijõe kirriko aeda maetud, waid siinna, kuhho kurjateggijaid hukkati ja jäeti metslindudele!

Kadri kehrah tuhthones, kuhho tedda pandud kümne aasta aiaks. Mik sanud seitsme aasta, Mats wieteistkümmne aasta aiaks tuhthonesse; agga kui ka kord peasewad lahti, kes siis ennam neid tahhaks tõle wõtta? Käl ifka jäwad kerja jaks ja keige rahwale tülliks. Meletumad rikfusid isse omma ello!

Wingo rahha ja mis muud weel temma maiast leiti, wõttis rigi wallitsus, et pissut saaks sedda kahjo tasfutud, mis Wingo wargus ja riggedus olli saatnud; agga temma maia ja aeda mõisteteti temma pärrijale, se on Peetriile.

Kohto pvoit kulutati, et Kappar ja Peter olnud ilmasüta wangis ja anti neile ka head rahha pealegi wangi waewa tasfuda. Ja et Peetri tunnistusjed ollid jubhatanud rööwliid kätte sama, siis arwati temmale need tootud sadda rubla hõbbadat. Käl wõib iggamees arwata, et helde ülema pealikko sanna siinna isseärranis olli mõdunud. Sellepärrast tõttas

Kappari, kui assi olli selletatud selgest, Peetriga Wabbamäele, et tännaksid keigest süddamest omma heldet heateggijat. Olli ka tunda, et ta sedda olli odanud. Wäga lahkeste wõttis temma neid wasto ja piddas neid ennesele louneks. Wimaks ütles temma:

„Kule, Peter! Kas sa sel aastal jälle tuled omma kaubaga meie ladale?“

„Kül ifka!“ kostis pois julgeste. „Meil on jo hea koggo walmis wolistatud.“

„Woi nenda!“ wastas üllem pealik. „Agga kas sa tead ka, mikspärrast wimati so kaup nenda hästi jooksis? Sepärrast et sul ollid kaewandaja rided seljas. Rahwas teab kül, et kaewandaja põlw üksnes waewaga ja saggedaste diete häddaga annab leiba süa, sest siis on rahwal halle meel kaewandajaga, olgo ta noor ehk wanna. Agga sinno rided ollid sulle liig sured. Waewalt jõudsid sa kübbara alt filmadega ümberkaudu wadata, waewalt said sa sõrme otsad pitkaiast warrokaist wälja pistud. Kule mis ma sulle ütlen. Wõlla eest ma piddin lühhe kaewandaja rided wastowõtma, ja need olleksid sinnule kül parrajad. Rahha on sul nüüd küllalt, ja minna ei tahha suurt hinda wõtta, sellepärrast wõikšime kül pea leppida. Wata seal need on. Et katsu ommeti. Wähhe aia pärrast tullen ma taggasi, ja seks aiaks jõuad sa ifka ned rided selga aiada.“

Peter olli kahhe wahhel, ja ei teadnud, olli se naero pärrast, woi olli se tõe sanna, sepärrast watas temma pea üllema pealikko, pea Kappari peale.

„Tahhad sa üks dige kaewandaja olla, siis pead sa ka omma üllema sanna kuulma,“ — ütles üllem pealik kui tõssise näoga ja läks üks seft wälja. Kappari abbiga aias Peter need rided selga, mis ollid temmale parrajad, et lasse seista! Se kenna pitkergune kübbar, sulle wiht ja kaewandaja märgid külles, sündis wäga hästi ühte poisi die saarnatse palgega; musta ride kamsoon kollaste nõpidega, musta ride püksid ja ued sapad — keik olli otsekui temmale tehtud; ei pudunud ka kaewandaja keppikenne mitte, weike kirwes otsas.

Üllemal pealikkul olli meel wäga hea, kui ta taggasi tules Peetrit nenda näggi ehhitatud ja näitas tedda omma prouale ja omma lastele. Siis ütles temma:

„Noh, Peetrike! wõtta rahha kot lahti, et maksad riette hinda wälja.“

„Polle mul rahha“ — ütles Peter ohhates, ja watas halleda filmaga haljaste nõpide peale.

„Mis? hiljaste wast makseti sulle paljo rahha?“ küsis üllem pealik kui immetelledes. „Kuhho siis pannid sa keik sedda rahha?“

„Mo wõõrmünder wõttis keik hoida“ — wastas Peter, pool nuttes.

Üllem pealik löi kägega omma Pea otsa ja ütles kui mele pahhaga: „Polle se mo mele tulnudgi! Agga mis nüüd? Gest olleks suurt kahjo, kui need kennad rided ei saaks sinno kätte jama. Kule, minnul on weel sinnoga wõlga, sest aiast kui sa minno punga leidsid. Sepärrast ei tahha ma ennamm rahha sinno kääst, waid sinna pead sedda tõga maksma, ja nisuggusega. Sa pead mulle need kaewud

walmis teggema, kus meie kui wangis petud sees ollime. Ullewal löbb Kalwi onno hädda-kella; wiinna jures polle keddagi, agga keik kaewandajad on nende kolme ümber seismas, kes pearego olleksid surma jäuks sanud. Te keik nenda, kui sa isse sedda olled näinud. Kas tahhad?"

Rõmo pärrast nuttes andis temma helde herra kääle suud ja tännas herrat mitme sannaga.

"Agga sinna, armas Kappar" — ütles üllem pealik — "Sinna kül ei sa ennam omma wahimehhe ammeti taggasi. Sinno söbber Kalwi pärrib sedda ammetit digusfega ennesele, ja sa lähhed issegi ifka wannemaks, ja se allaline walwaminne õ aial ei tahha ka ennam sulle kōlwata. Eks se tahha parrem olla, et sa lööb isse lahti, ja lähhed Peetri maiasse ellama ja watad temma tõ järrele?"

Mõnne filmapilko kannatas üllem pealik waese Kappari ahvastusfest waewatudsilmi wadates, siis lissas ta ruttuste: "Et sa mitto aastat truieste olled teninud, ja ka ilmašita piddanud waewa näggema, siis on meie armas ja suur kunningas sind tenistusfest lahti lastnud ja ello otsani so palka sulle lubbanud."

Näüd piddi ka Kappar tännama, kes sedda polnud lootnud.

"Kuulge!" ütles wiimseks kaewando helde üllem pealik. "Minno ukse ees seisab üks wanter, misga puid wida Prangusse. Ma ollen worimehhele kasko annud, et ta teid mõlemaid peale wõttab, polle siis teil tarwis jalla kōio minna."

Isse rõmo täis jätsid nemmad herraga Jummalaga! — Kui nemmad õhto aial jõudsid

Peetri maia ette, ja Kappari lapsed hüppasid nende wasto, siis räkis worimees: "Et aidage ommeti puud mahha wõtta. Kaewando üllem pealik kaskis mind puud sinna jätta, kuhho se weikene kaewandaja piddi jama. Temma kinn gib sedda temmale lubbatud tõ tarbeks."

Rõmo pissarattega pallusid keik Jummalalt õnne ja õnnistust helde ja armolisese herrale.

Robbeda laste kaskis said need puud kauba asjuks ja saatsid liggi kaskfadda rubla rahha. Agga keige surema holega püdis Peter need kaewud tehha, mispärrast temma olli kasko sanud; ja laks temma tõ temmale ka parreminne korda kui ükski sedda olleks arwanud, ja hoiab sedda praegogi weel kaewando üllem pealik selle hirmsa luggu mallestusfeks. Saggedaste kääb temma rõõmsat Kapparit watamas ja temma lapsed, kelle äggarus tõle on wäga temma mele järrel.

Isse ennam jõudo tulleb maiasse ja Peetri kauba tõ tarwitab ifka rohkemad tõteggjad. Polle temmal ennam tarwis ladale minna; ostjad issegi tullewad temma maiasse ja ostwad paljo forraga. — Agga temma tõ ja kauba jures on keik selgeste ja jummalakartust mõda sündimas. — Mis temma kord on lubbanud, sedda teeb ta tõeks; ellades polle temma sandi kaubaga petnud, egga sallanud ärra, mis temma kätte olli maksetud. — Igga tõteggija saab ommal aial omma palka täieste ja selgeste kätte. Ükski õige waene ei ja temma ukse ees abbita. Ka neid kolm seal tuhthones, Kadrit, Mikkut ja Matsut tahhad temma omma jure tõle wõtta, kui peasewad lahti ja tahtwad ausaste ellada.

Jubba Doro sanud wagga mehhele. Omma mehhega ja omma kolme wennaga on temma ifka weel Peetri jures tödd teggemas. Erino peab perrenaese assemel maia üllespiddamisse murret ja weike Lotta aitab tedda. Lottast kül Ford saab Peetrile naene, ja tulleb siis bölda, et weikest tüttarlast wee törrest kiskudes ennesele head maia luffo peastnud.

Peter ostis nüüd ka weel lihhe perre kohha ennesele, et kui kaup ennam ei peaks jooksmä, ommeti ellamist olleks. Hea ilmaga ollid keik hulgali põllo tö jures, agga olli wihma ehk ka wahhe aega, ifka olli neil toas tödd teada.

Wanna Kappari holeks jäi isseärnanis aia kohhendamine, ja kui pühhapäiwil nemmad firrikust ollid taggast tulnud, siis koggusid keik suuwisel aial Peetri aeda kollo ja kiitsid Jummalat wagga rahwa wisil jutto aiades. Siis ka watas Peter saggedaste mäe peale aia tahha, kelle järso kallast möda temma isse ride sisse mäsitud, immelikkul wisil olli omma pärrastise pärcandussesse tulnud.

Peter olli ommast norest põstwest sadik kül mitmetpiddi jõudnud õppida, kuida Jummal aitab heldeste neid ja kaitseb armoga, kes wagga ello püüdwad ellada. Et ta sedda allati ennese mele tulletaks ja ka omma törahwast maenitseks, kelle jäust muist alles norokesed, siis panni temma kuld kirjaga toa ukse peale neid sanno:

**Kes ifka kardab Jummalat,
Kül Jummal tedda aiwitab.**

